

ESIKOULULAISEN KOKEMUKSIA ESIKOULUN ALKUMETREILLÄ

Laila Kasanen ja Tanja Kohtala
Opinnäytetyö, kevät 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak, Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
lastentarhanopettajan kelpoisuus

*"Taivaalla loistaa kuu,
lapsilla on hymyssä suu.
Leijailee hiljaa lunta,
näenkö minä unta."*

TIIVISTELMÄ

Kasanen, Laila & Kohtala, Tanja. Esikoululaisen kokemuksia esikoulun alkumetreillä. Diak, Pieksämäki, kevät 2014, 60 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalian koulutusohjelma, Sosiaalian suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli laajentaa omaa näkemystämme sekä saada uutta näkökulmaa esikoululaisten kokemuksiin esikoulun alussa. Tämän tutkimuksen avulla pyrimme myös saamaan uutta tietoa esikoululaisten alkutaipaleen kokemuksista, joita mahdollisesti pystymme hyödyntämään omassa työssämme. Saamamme tiedot hyödyntävät sekä Savonlinnan että Leppävirran esiopetuksen henkilöstöä heidän suunnitellessa ja kehittäessä tulevaa toimintaa. Aineistona ovat kahden esikouluryhmän haastattelut ja piirustukset.

Tutkimuksemme oli laadullinen tutkimus. Menetelmänä käytimme haastattelua. Tutkimuksessamme haastattelimme kahta eri esikouluryhmää. Ennen haastatteluita pohjustimme asiaamme kirjan avulla, jonka jälkeen esikoululaiset saivat piirtää, mitä heille tuli mieleen esikoulun alusta. Äänitettyjen haastattelujen jälkeen litteroimme tekstin, jonka analysoimme.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että lapset kokevat esikoulun mielekkäänä. Heistä on kivaa tulla esikouluun. Esikoululaiset korostivat leikin tärkeyttä ja aikuisjohtoisia opituokioita päivän kuluksa. Tutkimuksesta nousee esiin myös kavereiden ja ryhmän merkitys esikoululaisen elämään. Esikoululaisen kokemuksia voi tutkimuksen perusteella kuvata positiivisiksi, perhekeskeisiksi ja kokonaisvaltaisiksi. Esikoululaisilla oli paljon mielipiteitä eri aihealueista, esimerkiksi lasku-, luku- ja kirjoitustaidoista.

Asiasanat: esikoulu, esiopetus, esikoululainen, varhaiskasvatuslaki, leikki, lapsilähtöisyys, haastattelu, laadullinen tutkimus

Säilytyspaikka: Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäen yksikön kirjasto

ABSTRACT

Kasanen, Laila & Kohtala, Tanja. Experiences of premier schooler in the early stages of preschool. Diak, Pieksämäki, Spring 2014. Language: Finnish, 60 pages, 3 appendices.

Diaconia University of Applied Sciences, Pieksämäki Unit, Degree Programme in Social Welfare, Health Care and Education. Bachelor of Science in Sociology + Early Childhood Education teacher Qualification.

The aim of the thesis was to expand our own vision, as well as gain a new perspective on the premier schoolers' experience of preschool in the beginning. We also use this study to get ourselves new information on the feelings for premier schoolers at the beginning of the nursery, as may be, we will be able to take advantage of it in our own work. The information we gathered benefit both Savonlinna and Leppävirta preschool staff in their plans and development of future preschool activities. The material is interviews and drawings of two premier school groups.

Our research was a qualitative research. The method we used was interview. In our study we interviewed two preschool groups. Prior to the interviews we prepared the preschoolers with a book, after which they were allowed to draw what they had in their minds from the beginning of preschool. After the recorded interviews we transcribed the text that we would analyze.

On the basis of the results, it can be stated that the children experience that the preschool is meaningful. They feel it is nice to come to preschool. Preschoolers highlighted the importance of learning through play and learning sessions led by adults during a day. The study also raised the importance of the mates and the group in the life of a preschooler. On the basis of the study the experiences of a preschooler can be described as positive, family-oriented and comprehensive. Preschoolers had a lot of opinions on various topics, for example reading and writing skills.

Keywords: premier school, preschooler, Early Childhood Education and Care (ECEC) Law, playing, focus of child, interview, qualitative research

Depository: Diaconia University of Applied Sciences, library of the Pieksämäki Unit

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	PÄIVÄHOITO JA ESIOPETUS.....	9
	2.1 Varhaiskasvatuksen historiaa.....	9
	2.2 Valmisteilla oleva uusi varhaiskasvatuslaki.....	9
	2.3 Esiopetus ja esiopetuksen sisältöalueet.....	10
	2.3.1 Esiopetuksen sisältöalueet.....	12
	2.4 Leikki ja sen vaikutus esikoululaisen oppimiseen.....	15
	2.4.1 Erilaisia määritelmiä leikkiin.....	15
	2.4.2 Leikki ja lapsen kehitys.....	16
	2.4.3 Leikin vaikutus esikouluikäisen oppimiseen.....	16
	2.5 Leppävirran ja Savonlinnan esiopetussuunnitelmat.....	17
3	NÄKÖKULMIA ESIKOULUIKÄISEN LAPSEN TUTKIMUKSEEN.....	21
	3.1 Esiopetusikäinen lapsi.....	21
	3.2 Lapsilähtöisyys.....	22
	3.3 Lapsen ainutkertaisuus.....	22
	3.4 Lapsen näkökulma.....	23
4	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET.....	24
	4.1 Esiopetus lapsen silmin.....	24
	4.2 Lasten näkökulmia esiopetuksesta.....	26
	4.3 Osallistava vuorovaikutuksen malli lasten osallisuuden mahdollistajana.....	27
	4.4 Lapsen siirtymä esiopetuksen kulttuuriin.....	28
5	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	29
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	30
	6.1 Kohderyhmä ja tutkimukseen tarvittavat luvat.....	30
	6.2 Piirustustuokiotilanne ja haastatteluympäristö.....	31
	6.3 Aineiston analysointi.....	34
7	PIIRUSTUSTEN JA HAASTATTELUJEN TULOKSET.....	35
	7.1 Piirustusten tulkintaa.....	35
	7.2 Esikoulu lasten kokemana.....	37
	7.3 Kiva alku esikouluun.....	39
	7.4 Esikoululaisen tuntemuksia.....	40
	7.5 Tärkeät asiat esikoululaiselle.....	42
	7.6 Lasten toivomuksia esikoulun toiminnasta.....	43
	7.7 Vastauksista esiin nousseita asioita.....	45

8	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	47
8.1	Johtopäätöksiä	47
8.2	Oman työn pohdintaa	50
8.3	Tutkimuksen eettisyys, reliabelius ja validius	51
8.4	Ammatillinen kasvu ja työelämäyhteistyö	53
8.5	Jatkotutkimukset.....	54
	LÄHTEET	55
	LIITE 1. Tutkimuslupahakemus.....	58
	LIITE 2. Haastattelukysymykset.....	59
	LIITE 3. Kirja- ja piirustustuokio	60

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihetta miettiessä luulimme, että erilaisten oppimispolkujemme vuoksi on helpompi tehdä työ yksin. Mutta aikamme mietittyämme, aiheemme kohtasivat. Olemme molemmat työskennelleet esioppilaiden parissa ja toivottavasti niin tapahtuu jatkossakin. Haluamme täydentää aikaisempia opintojamme saamalla myös teoreettisen kelpoisuuden lastentarhaopettajan tehtäviin. Näiden opintojen opinnäytetyön tulee liittyä lapsiin, varhaiskasvatukseen, perheisiin.

Opinnäytetyömme aiheeksi valikoitui: Lasten kokemuksia esikoulusta. Haluamme panna nostaa esikoululaisiin, ja työmme tavoitteena on saada tietoa, miten esikoululaiset ovat kokeneet esiopetuksen, mitä he haluavat esiopetusajaltaan, mikä heitä kiinnostaa ja mitä he haluavat tehdä. Mielestämme tämä on mielenkiintoinen aihe. Esikoulusta käytämme myös sanaa eskari. Eskari-sana on vakiintunut alan ammattilaisten yleiseen käyttöön. Tässä tutkimuksessa käytämme pohjana Erja Rusasen (2008) Esiopetus lapsen silmin –kirjaa.

Esiopetus on ajankohtainen aihe monestakin syystä. Uutta varhaiskasvatuslakia työstetään parhaillaan, ja samalla pohditaan esiopetuksen merkitystä ja toteutusta. Vuonna 2014 esiopetus muuttuu pakolliseksi kaikille kuusivuotiaille. Tällä halutaan parantaa lasten tasa-arvoisia oppimisvalmiuksia sekä varmistaa kaikkien kuusivuotiaiden tasavertainen osallistuminen laadukkaaseen esiopetukseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.) Millä esiopetuksen laatu taataan kaikille? Tässä kysymyksessä on pohdittavaa kaikille esiopetuksen parissa työskenteleville.

Lapsilähtöisyyden huomioiminen toiminnassa on tärkeää. Lapsella on oikeus tulla kuuluksi ja nähdyksi. Lapsi ei saa unohtua. Kuinka esikoulu toimintaa kehitetään niin, että se olisi mielekästä lapsille ja lapset voisivat itse osallistua suunnitteluun, ovat tärkeitä kysymyksiä lapsilähtöisen toiminnan suunnittelussa.

Suunnittelun lähtökohtana on lasten kuunteleminen. Omien kokemusten kautta lapset kokevat esikoulun itselle tärkeäksi. Se, että lapsi kokee olevansa tärkeä, vahvistaa minäkuvan ja itsetunnon kehittymistä. Kuten Kankaanranta toteaa tutkimuksessaan Kertomuksia kasvusta ja oppimisesta, eskarilaiset ovat ylpeitä eskarilaisuudestaan ja innokkaita kertomaan kokemuksistaan. (Kankaanranta 1998, 240–241.)

Herrin mukaan ”kokemusten kuvaaminen ja oman toiminnan itsearviointi antavat toimintaan osallistujille mahdollisuuden määrittää toiminnan laatua.” (Kankaanranta 1998, 231.) Mielestämme lasten kokemuksia tulisi arvostaa. Onneksi tähän suuntaan ollaan menossa ja tutkimuksia lasten kokemuksista tehdään enenevässä määrin.

Yleisesti ollaan sitä mieltä, että saadessaan osallistua toiminnan suunnitteluun ja toimintaan, oppiminen on motivoituneempaa ja kuten Karlssonin teoksessa mainitaan, ”ihminen tulee subjektiksi vain osallistumalla aktiivisesti yhteisön toimintaan. Siksi lasten kokemusten, tiedon ja osaamisen huomioiminen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on perusteltua”. (Karlsson 2000, 46.)

2 PÄIVÄHOITO JA ESIOPETUS

2.1 Varhaiskasvatuksen historiaa

Varhaiskasvatuksen juuret ovat syvällä eri aikakausissa. Yhtenä tärkeimmistä varhaiskasvatuksen kehittäjistä voidaan pitää Friedrich Fröbeliä (1782–1860). Hän kehitti leikkiloruja ja lauluja, suunnitteli ja toteutti itse leikkivälineitä sekä lastentarhan oppimateriaaleja. Hän myös julkaisi lehteä vanhemmille ja kasvattajille. Suurena saavutuksena voidaan pitää myös lastentarhanopettajakoulutuksen aloittamista. Hän myös kehitti varhaiskasvatuksen metodologiaa ja metodiikkaa. (Helenius & Korhonen 2008, 203.)

Suomen varhaiskasvatuksen juuret alkavat 1800-luvulta. Julkisen varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat olleet lastenseimet, lastentarhat, eri ylläpitäjien organisoidut monilla nimikkeillä kulkeneet kerhomuotoiset työmuodot ja päivähoidon sekä esiopetuksen kokonaisuudet (Helenius & Korhonen 2008, 203). Nykyinen päivähoitojärjestelmä luodaan 1970-luvulla. Uuden lainsäädännön taustalla olivat silloisen yhteiskuntamme elinkeinorakenne, perheellisten naisten jatkuvasti lisääntynyt osallistuminen työelämään sekä kasvatukselle ja koulutukselle asetetut haasteet. 1990-luvulla varhaiskasvatus ja tutkimus vahvistuivat sekä kansainvälisestikin tunnettu educate -ajatus: hoidon, kasvatuksen ja opetuksen yhdistäminen ja eri sosiaaliryhmien lapsille antaa tasavertaiset varhaiskasvatusmahdollisuudet. Tätä kautta kasvatus- ja opetusjärjestelmää koskeneiden lakimuutosten mukaisesti on nyt mahdollisuus päivähoidon hallinnon siirtäminen kouluhallinnon yhteyteen. (Helenius & Korhonen 2008, 213.)

2.2 Valmisteilla oleva uusi varhaiskasvatuslaki

Uuden varhaiskasvatuslain säätämiseksi on nimetty työryhmä, joka tekee esityksen ja luovuttaa sen opetusministerille ja sitä kautta hallituksen ja eduskunnan päätettäväksi. Uuden lain tavoitteena on taata koko ikäluokalle laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus. Päivähoitojärjestelmää kehitetään syrjäytymistä ehkäisevänä ja perheille joustavampana palveluna hallitusohjelman mukaisesti. Vuoden 2014 loppupuolella lakiesityksen on tarkoitus olla eduskunnan käsittelyssä. Työryhmän tarkoituksena on yhdessä muiden asiantuntijoiden kanssa kiinnittää huomiota lasten ja lapsiperheiden mahdollisuudet saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.)

2.3 Esiopetus ja esiopetuksen sisältöalueet

Työskentely esiopetuksessa perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan. Opettaja ohjaa oppimista ja konkreettista kokeilemistä, tutkimista, aktiivista osallistumista sekä tiedon hankintaa ja ongelmien ratkaisemista. Esiopetus pitää järjestää niin, että lähtökohtana on huolenpito lapsen hyvästä ja turvallisesta päivästä. (Opetushallitus 2010.)

Reunamo (2007, 11) toteaa, että varhaiskasvatuksella, jota esiopetuskin vielä on, on oma erityisluonteensa. Koulussa keskitytään oppimiseen ja opetukseen, varhaiskasvatuksessa lapset tuottavat itse toiminnan merkityksen ja tapahtumien keskeisen sisällön. Aikuinen ohjaa sekä osallistuu sisältöjen tuottamiseen ja työstämiseen. Tämän avulla syntyy oppimista. Lasten osallistumista ohjaavat heidän omat perusteensa ja näkemysensä asioista.

Pienet lapset oppivat leikin ja toiminnan avulla. Lapsen toiminta on uteliasta, kokeilevaa ja kokonaisvaltaista. Lapsi kyselee, jäljittelee ja omaksuu, mitä näkee ympärillään. Kasvaessaan lapselle ovat tärkeitä toiset lapset. Oppimisenäkemyksessä lapsi nähdään aktiivisena. Siksi esiopetuksessa pyritään lapsesta lähtevään toimintaan, ei niinkään aikuisjohtoista toimintaa. (Lummelahti 2001, 36.)

Esiopetuksesta säädetään perusopetuslaissa:

Esiopetuksen tavoitteena on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Tavoitteena on myös, että lasten kehitykseen ja oppimiseen vaikuttavat ongelmat havaitaan ja niihin puututaan ja ennalta ehkäistään näin mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Esiopetus on maksutonta ja vapaaehtoista. Käytännössä siihen osallistuvat Suomessa jo lähes kaikki siihen oikeutetut lapset. Esiopetuksesta vastaavat kunnat. Kunnan on osoitettava esiopetuspaikka jokaiselle esiopetukseen oikeutetulle lapselle huoltajan niin halutessa. Opetushallitus hyväksyy kaikkia esiopetuksen järjestäjiä sitovan normin, opetussuunnitelman perusteet, jonka pohjalta paikalliset esiopetuksen opetussuunnitelmat laaditaan. (Opetushallitus 2010.)

Esiopetussuunnitelma jäsentää opettajan työtä ja antaa suuntaa toimintaan. Jokainen kunta tekee oman esiopetussuunnitelman valtakunnallisen suunnitelman pohjalta. Suunnitelma kertoo, mitä asioita oppimisessa, lapsen kasvussa ja kehityksessä pide-

tään tärkeänä. Suunnitelmat ovat jatkumona esiopetuksen ja perusopetuksen välillä. (Hujala 2002, 20–21.)

Lapselle laaditaan myös henkilökohtainen suunnitelma, joka tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista. Lasta tuetaan niissä asioissa, missä hän on hyvä sekä missä hän tarvitsee vielä tukea. (Lummelahti 1995, 13.) Jokaisella lapsella on oikeus yksilölliseen kasvuun ja oppimiseen. Siksi on tärkeää laatia jokaiselle lapselle omat tavoitteet. Lasten omien tuntemusten ja kokemusten kuunteleminen tukee lasten oppimisen onnistumista. (Hujala 2002, 113.) Lapsen henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen osallistuvat lapsi itse, hänen vanhemmat ja lapsen omasta esiopetusryhmästä aikuinen. Yhdessä keskustellen saadaan kokonaisnäkemys lapsen kehityksestä, ominaispiirteistä sekä tavoista. Näiden tietojen pohjalta suunnitelma muotoutuu ja sitä toteutetaan ryhmässä. Suunnitelmaa tarkistetaan ja kehitetään tilanteen mukaan. (Lummelahti 1995, 89.)

Suunnitelmien ja toteutustapojen tarkoituksena on, että lapsista kasvaa yhteiskuntaan kelpoisia kansalaisia. Oppimisen peruseriaatteita ovat, Hujalan (1995, 89–91) yhteenvedon mukaisesti:

- lapset oppivat parhaiten kun heidän on hyvä olla
- oppiminen on lapsen oman toiminnan tulosta
- lapset oppivat yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa
- lapsi oppii uusia asioita omaan käsityskykyynsä perustuen
- lapset oppivat leikin avulla
- lapsilla on tarve tietää ja ottaa selvää
- jokainen lapsi oppii omassa yksilöllisessä tahdissaan.

Lapsen hyvälle kasvulle ja uuden oppimiselle hyvät edellytykset luovat kiinnostava ja innostava oppimisympäristö (Järvinen 2009, 37). Esiopetuksen toiminta toteutuu ympäristössä, jossa lapsen fyysinen, psyykinen, sosiaalinen, emotionaalinen ja kognitiivinen kehitys edistyvät ja jossa mahdollistuu monipuolinen oppiminen. Lapsen ja aikuisten ja toisten lasten välisillä vuorovaikutussuhteilla on keskeinen tehtävä esiopetuksessa. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tarkemmin, millainen ympäristön tulee olla laadultaan ja mitä mahdollisuuksia ympäristön tulee tarjota lapsen oppimiselle ja kehitykselle. Oppimisympäristö ja olosuhteet tarjoavat mahdollisuuksia harjoitella taitoja. (Lummelahti 1995, 21.)

Hyvä oppimisympäristö tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, muuhun toimintaan ja omaan rauhaan. Ympäristön tulee tukea lapsen aktiivisuutta ja itseohjautuvuutta. Myös lapsen kielellisen toiminnan tukemiseen oppimisympäristön tulee antaa tukea. Oppimisympäristön ilmapiirin tulee olla iloinen, avoin, rohkaiseva ja kiireetön. Oppimisympäristössä olevat välineet tulee olla lasten ulottuvilla sekä tukea lapsen kehittymistä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi. Oppimisympäristön tulee olla turvallinen ja esteettisesti miellyttävä. (Opetushallitus 2010.)

Lapsen katkeamaton oppimistie on yksi esiopetuksen tavoitteista. Opetuksen jatkuvuuden tukemiseksi esiopettajan ja tulevan koulun opettajan tapaamiset ja keskustelut ovat tärkeitä. Keskustelujen avulla saadaan lapseen liittyvä tieto kulkemaan eteenpäin esiopetuksesta koulun puolelle. Esiopetusvuoden lopulla pidetään yhteyttä lapsen tulevan koulun kanssa. Koulun opettaja tutustuu koulunsa aloittaviin lapsiin. (Lummelahti 2001, 194–197.)

2.3.1 Esiopetuksen sisältöalueet

Esiopetuksen tulee pohjautua opetuksen eheyttämiseen. Eheytyksessä opetuksessa oppimistilanteet muodostavat mielekkäitä kokonaisuuksia ja tärkeää on oppimisprosessi. Eheyttämässä on tarkoitus, että lapselle muodostuu aiheesta kokonaisnäkemys, jota lapsi voi yhdistää muihin laajempiin kokonaisuuksiin. Lapsen minäkäsitys ja maailmankuva eheytyvät tarkastelemalla aiheita ja kokonaisuuksia eri näkökulmista. Tärkeää on lapsen omat kokemukset ja mielekkäät oppimistapahtumat sekä lapsen mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluun, tiedonhankintaan ja työn tekemiseen sekä arviointiin. Eheyttämiseen kuuluu myös lapsen kasvaminen empaattisuuteen, toisen ihmisen kunnioittamiseen ja yksilöllisyyden hyväksymiseen. Esiopetuksen sisältöalueisiin liittyvät tiedot ja kokemukset käsitellään laajoihin kokonaisuuksiin yhdistellen, eheytyesti. (Lummelahti 2001, 138–139.)

Esiopetuksen sisältöalueita ovat kieli ja vuorovaikutus, matematiikka, etiikka ja katso-
mus, ympäristö ja luonnontieto, terveys, fyysinen ja motorinen kehitys sekä taide ja kulttuuri. Täsmennetyt kasvatus- ja oppimistavoitteet löytyvät jokaisen kunnan omasta esikoulusuunnitelmasta.

Esiopetuksen tulee kielen avulla tukea lapsen ajattelun, sosiaalisuuden, tunteiden ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Rohkaisemalla ja ohjaamalla lapsesta kasvaa aktiivinen puhuja ja kuuntelija. Luku- ja kerrontatilanteet auttavat luomaan pohjaa luku- ja

kirjoitustaitojen oppimiselle. Lapsi kiinnostuu kysymään ja tekemään päätelmiä sekä arvioimaan kuulemaansa. Leikkien, lorujen ja riimittelyjen avulla tuetaan lapsen kielellistä kehitymistä. (Opetushallitus 2010.)

Sadut ja kertomukset ovat osa esiopetuksen toimintaa. Lapset kuuntelevat mielellään satuja. Lapsen on mahdollista samaistua tarinoiden henkilöihin, joille on tapahtunut samantapaisia asioita kuin lapselle. Näin satujen avulla voidaan kohdata pelkoja tai muita tunteita. Satu- ja tarinahetki on vuorovaikutustilanne lasten ja kertojan välillä. (Lummelahti 1995, 74–75.)

Matemaattisiin ilmiöihin, ominaisuuksiin ja suhteisiin tutustuminen on jokapäiväistä elämää. Lapsi on koko ajan tekemisissä erilaisten ympäröivän maailman ominaisuuksien kanssa. Esiopetuksen tarkoituksena on luoda pohjaa matematiikan oppimiselle, herättää kiinnostusta matematiikan oppimiseen sekä kehittää lapsen matemaattista ajattelua. Esiopetuksessa tutustutaan matemaattisiin käsitteisiin. Erotteluun, luokitteluun, vertaamiseen, sarjoittamiseen, järjestykseen asettamiseen, muotojen havaitsemiseen, ajalliseen käsittämiseen, avaruudelliseen käsittämiseen, mittaamiseen sekä säilyvyyden ja pysyvyyden ymmärtämiseen tutustutaan leikkien ja pelien avulla. (Lummelahti 2001, 170–174.)

Eettistä kasvatusta ja kulttuurista katsomuskasvatusta sekä lapsen huoltajan valinnan mukaan uskontokasvatusta ja sille vaihtoehtoista katsomuskasvatusta tarjotaan esiopetuksessa perustuslain kuudennen pykälän mukaisesti. Eettinen kasvatusta on koko ryhmälle yhteistä ja sitä toteutetaan kaikessa toiminnassa. Eettisiin asioihin liittyviä asioita käsitellään lasten kanssa keskustellen ja esimerkiksi roolileikkejä käyttäen. Tavoitteena uskontokasvatuksessa on tutustua uskonnollisiin juhliin ja antaa mahdollisuus tutustua oman ja muiden uskontojen keskeisiin sisältöihin. Kulttuuriseen katsomuskasvatukseen liittyy lapsen kuulluksi tuleminen katsomuksellisiin asioihin sisältyvissä elämänkysymyksissä. Tavoitteena on myös oppia tuntemaan ja arvostamaan oman kotiseudun kulttuuri- ja luontoperintöä. (Opetushallitus 2010.)

Ympäristö- ja luonnontiedon oppimisen lähtökohtana on, että lapsi oppii ymmärtämään ja tuntemaan elinympäristöään ja luontoa. Tämä tieto luo pohjaa laajemmalle ymmärrykselle ympäröivästä maailmasta. Ympäristö- ja luonnontiedon tarkoituksena on, että lapsi oppii ottamaan huomioon luonnon monimuotoisuuden, ympäristön viihtyisyyden ja kauneuden sekä toimimaan ympäristöä säästävällä tavalla ja sitä hoitaen. Lähtökohtana ympäristö- ja luonnontiedossa on ympäristöön liittyvät asiat, ilmiöt ja tapahtumat,

joita tutkitaan monipuolisin tavoin, eri aisteja käyttäen, yhdessä muiden lasten kanssa. Aiheita, joita ympäristö- ja luonnontiedossa voidaan käsitellä, esimerkiksi ihminen ja hänen suhteensa ympäristöön, eliöt ja niiden elinympäristö, maa ja avaruus sekä energiaan liittyvät asiat. (Opetushallitus 2010.)

Lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden edistäminen sekä lapsen kasvun ja kehityksen edistäminen on esiopetuksen tehtävä. Myönteisten kokemusten ja osallistumisen mahdollisuuksien avulla lasta ohjataan tiedostamaan itsensä sekä liikkumaan turvallisesti lähiympäristössään. Lasta ohjataan huolehtimaan terveydestään ja päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniastaan ja tuetaan työn, levon ja virkistykseen tasapainoon. (Opetushallitus 2010.)

Lapsen tasapainoiselle kasvulle, kehitykselle ja terveydelle päivittäinen monipuolinen liikunta on tärkeää. Esiopetuksessa ohjatun liikunnan lisäksi lapselle annetaan mahdollisuuksia omaehtoiseen liikkumiseen ja leikkiin sisällä ja ulkona. Lasta myös ohjataan ymmärtämään liikunnan merkitys kaikkien ihmisten hyvinvoinnille ja terveydelle. (Opetushallitus 2010.)

Liikunnan avulla lapsi oppii hahmottamaan ympäristöään, käsittämään tilaan liittyviä asioita, esimerkiksi etäisyyksiä, suuntia, sijaintia, rajoja, pintoja, kokoja, värejä, muotoja sekä kehittämään monipuolisesti kehon tuntemusta ja hallintaa. Fyysisesti pärjääminen vahvistaa lapsen itsetuntoa. Erilaiset liikuntaleikit kehittävät sosiaalisia suhteita ja opitaan sääntöjen noudattamista. Epäonnistumisen ja onnistumisen kokemuksista lapsi oppii, ettei aina voi olla paras. Liikunnan avulla lapsi oppii käsitteitä. (Lummelahti 1995, 69–71.)

Musiikki- ja muut taidekokemukset tukevat lapsen emotionaalista, taidollista ja tiedollista kehitystä. Tekemällä itse monipuolisin välinein ja tutustuen eri materiaaleihin ja tapoihin tuottaa taidetta lapsen luovuus ja mielikuvitus sekä itseilmaisuus harjaantuvat ja samalla lapsi etsii tietoa ympäröivän maailman ilmiöistä. Lasta ohjataan arvostamaan omaa ja muiden työtä. Äänimaailman ja musiikin merkitystä viestinnässä tutkitaan. (Opetushallitus 2010.)

Omaan ja vieraisiin kulttuureihin tutustuminen monelta eri kannalta on osa esiopetusta. Tutustuminen lähikulttuuriin, oman kodin kulttuuriin ja lähimenneisyyteen auttavat laajentamaan lapsen käsitystä ja kokemusta maailmasta. (Lummelahti 2001, 152.)

Lapsi oppii toimien ja leikkien. Leikin avulla lapsi oppii itsestään uusia asioita, hän näkee uusia näkökulmia, selkiinnyttää minäkuvaansa ja itsetuntoaan. Leikkiminen on tyyppistä lapsille riippumatta siitä, missä hän asuu ja kasvaa. Lapsi leikkii jo hyvin varhain ja aluksi lapselle riittää oma keho leikkimiseen, myöhemmin taitojen lisääntyessä mukaan otetaan erilaisia leikkivälineitä. Lapsi haluaa kaverikseen aikuisen. Lapsen kehityksessä hän leikkii ikätoverin kanssa rinnakkain. Edelleen kehittyessään leikit muuttuvat vuorovaikutusleikeiksi ja edelleen juonellisiksi roolileikeiksi. Lapsen ajattelun ja kielen kehittymisen tueksi hän tarvitsee kuvitteluleikkeihinsä tarpeista, jolla rikastuttaa leikkiään. Mielikuvituksen avulla lapsi kokee kaiken olevan mahdollista leikkiessään. (Jarasto & Sinervo 1997, 205–207.)

2.4 Leikki ja sen vaikutus esikoululaisen oppimiseen

Lapsi tarvitsee leikkiä ihan kaikkina ikäkausinaan. Leikkiä voikin kutsua yhdeksi lapsen perustarpeista. Se on yhtä tärkeää kuin nukkuminen, syöminen, juominen tai terveenä pysyminen. Leikki kuuluu olennaisena osana lapsen elämään, ja hänen henkisen kehityksensä kannalta se on elintärkeää. Edellytyksenä kuitenkin on, että lapsen muut tarpeet on tyydytetty. (Kahri 2003, 40–41.)

Leikki on lapsen tapa elää ja kehittyä. Jo pieni vauva pyrkii vuorovaikutukseen toisen ihmisen kanssa. Kun lapsi leikkii, hän samalla käsittelee omia ajatuksiaan ja tunteitaan, kokemuksiaan sekä elämyksiään ja oppii löytämään niille ilmaisukeinoja ja ymmärtämään niitä. Lapsen leikki on kokonaisvaltaista, jolloin mukana ovat koko keho, kaikki aistit, tunteet, ajattelu, mielikuvitus, muistot, pelot, toiveet ja pettymykset. Leikki on kieli, jonka avulla lapsen kanssa kommunikoidaan. (Kahri 2003, 40–41.)

2.4.1 Erilaisia määritelmiä leikkiin

Erilaisia leikin määritelmiä löytyy kirjallisuudessa runsaasti. Leikki voi olla kompleksinen ilmiö. Silloin leikkiä määrittelevät seuraavat asiat (Hujala 2002, 94.):

- Leikki esittää todellisuutta symbolisesti, mielikuvituksellisesti tai leikisti.
- Se edellyttää leikkijöiden omaehtoisuutta ja aktiivista sitoutumista siihen.
- Sitä ylläpitää lapsen sisäinen oma motivaatio ja toiminnan synnyttämä mielihyvä.
- Leikki on yhteydessä lapsen omiin kokemuksiin.

- He leikkivät lapsille ennestään tutuilla esineillä tai asioilla tai sellaisilla uusilla asioilla, joihin he ovat juuri tutustumassa ja joista he haluavat ottaa selvää.
- Leikin säännöt ovat lasten itse luomia. Leikin sisäiset säännöt eivät tule leikin ulkopuolelta.
- Leikeissä on keskeistä itse toiminta, ei sen päämäärät.

Aikuisen vastuulla on sellaisen ympäristön rakentaminen, joka johtaa lapsen leikkikäyttäytymiseen. Aikuinen mahdollistaa siis lapsen leikin ja antaa sille tilaa. Lapsi itse on leikin määrittäjä. Aikuinen ei saisi liikaa puuttua leikin kulkuun, muuten leikki saattaa loppua kokonaan. Aikuisen tehtävänä on myös edistää lasten keskinäisiä yhtenäisleikkejä. Tämä on tärkeää, sillä yhtenäisleikki mahdollistaa jaetun ymmärryksen muodostumisen, joka taas puolestaan johtaa uuteen yhteisesti rakennettuun tietämykseen. (Hujala 2002, 96.)

2.4.2 Leikki ja lapsen kehitys

Vauvana lapselle on tärkeää välitön fyysinen kontakti aikuiseen. Sylityksin hypitellään, kosketellaan ja kutitellaan, leikitään sormileikkejä ja tuuditellaan. Jo puolivuotias lapsi pyrkii sylistä pois ja pyrkii koskettelemaan esineitä viemällä ne suuhun. Tämä on pienen vauvan välttämätön tiedonhankintakeino. Tällöin esineet eivät saa olla vaarallisia tai joutua kurkkuun. Kun siirrytään toiselle ikävuodelle, lapsen mielenkiinto herätetään liikuttamalla lelua ja toimimalla kuin se olisi elävä. Näin lapselle muodostuu taito ketjuttaa toimintoja ja muodostaa niistä kokonaisia toiminnallisia kertomuksia. Kolmannen ikävuoden aikana lapselle kehittyy kyky nimetä oma roolinsa. Alkaa varsinainen roolileikkivaihe. Yleistä on yksinleikki tai yhteinen leikki aikuisen kanssa. Lasten roolileikki sujuu parhaiten, mikäli mukana on vanhempia lapsia, jotka kykenevät viemään tilannetta eteenpäin. Lähestyessä kouluikää lasten roolileikki on kehittynyt pitkäjänteiseksi yhteisleikiksi, jossa ilmenee suunnitelmallisuus. Niissä sovitaan, mitä leikitään ja mitä leikissä tarvitaan. Näissä leikeissä roolit ovat vastavuoroisia ja niissä luodaan hyvä pohja sääntöleikkien voittamisen ja häviämisen kokemuksille. (Jantunen & Rönneberg 1996, 125–126.)

2.4.3 Leikin vaikutus esikouluikäisen oppimiseen

Leikki nousee monen lapsen mielessä ylitse muiden, kun heiltä kysytään parasta tai huonointa asiaa esikoulusta. Tähän kategoriaan voi laskea sekä ulko- että sisäleikit. Myös ohjattu toiminta on lasten mielestä tärkeää, vaikka hauskin onkin määrätä itse,

mitä leikkii ja kenen kanssa. Lapset kokevat mielekkäänä leikin mahdollisuudet isossa ryhmässä, kotona kun ei tavallisesti ole niin monta lasta. (Rusanen 2008, 249.)

Bergenin (2002) mukaan on valitettavaa, että nykyisin pienten lasten opetuksessa keskitytään koulukypsyyden saavuttamiseksi kirjainten, numeroiden, värien ja muiden taitojen opettamiseen. Nämä tärkeät toiminnot haittaavat kuitenkin vapaan leikin määrää vähentävästi. Suurin ongelma on ajankäyttö. Aivan liian suuri osa ajasta kuluu opettamiseen, vaikka lasten keskinäinen leikki voisi opettaa heille samoja asioita ehkä jopa tehokkaammin. Kun lapsille antaa aikaa pitkäjänteiseen leikkiin, mahdollistaa näin lasten kehittymisen leikin avulla jopa tehokkaammin kuin opettajajohtoisessa työskentelyssä. (Rusanen 2008, 252.)

Aikuista kuitenkin tarvitaan jatkossakin leikissä. Aikuinen mahdollistaa lapsen toiminnan. Aikuista tarvitaan lasta kiinnostavien toimintojen mahdollistajana ja käsitteiden kartuttajana. Mutta lasten keskinäinen toiminta edellyttää myös aikuisten aktiivisuutta. Esimerkiksi kiusaamistapauksissa on hyvä olla leikissäkin aikuinen paikalla ratkaisemassa tilannetta. (Rusanen 2008, 254.)

2.5 Leppävirran ja Savonlinnan esiopetussuunnitelmat

Leppävirran esiopetussuunnitelma on linjattu vuonna 2011. Pohjan sille antaa kunnan vuonna 2010 laadittu varhaiskasvatussuunnitelma. Esiopetuksessa on lähtökohtana pyrkiä parantamaan jokaisen lapsen oppimisedellytyksiä. Esikoululaiselle päivä muodostetaan ehjäksi kokonaisuudeksi ottaen huomioon mahdollinen päivähoiton tarve. Koulun ja esikoulun välinen yhteistyö korostuu, yhteistyön kautta lähdetään rakentamaan lapsen polkua koulutielle. (Leppävirran esiopetussuunnitelma 2011.)

Leppävirran kunnan alueella järjestetään esiopetusta seitsemässä ryhmässä, jotka toimivat perusturvalautakunnan alla: Ilonpillerin päiväkodissa, Omenatarhan kahdessa esikouluryhmässä, Viitosvinttiöissä Oravikoskella, Sorsakosken päiväkodissa, Timolan päiväkodissa sekä Kurjalan esikoulussa. Ensi syksynä tilanne muuttuu uuden päiväkodin valmistuessa. (Leppävirran esiopetussuunnitelma 2011.)

Lapsen on hyvä kasvaa kiireettömässä, turvallisessa ja kannustavassa ilmapiirissä. Silloin hänestä kasvaa elämästään nauttiva, itseään ja toisia arvostava lapsi. Näin annetaan tilaa lapsen omalle ajattelulle, tunteille ja itseilmaisulle. Tärkeää on oppimisen ja

oivaltamisen ilo. Leikit ovat keskeisessä roolissa esiopetuksessa. Esiopetuksessa oppiminen on kokonaisvaltaista. Esikoululainen opettelee huolehtimaan omista tavaroistaan ja tehtävistään tekemällä asioita itsenäisesti. Opettajan rooli onkin ohjaava. Yhteistyö vanhempien kanssa luo pohjaa lapsen koulutielle. Kasvatuskumppanuus voidaan toteuttaa esim. vanhempainiloin, reissuvihkoin tai henkilökohtaisin tapaamisin. (Leppävirran esiopetussuunnitelma 2011.)

Esiopetuksen pedagogiikassa opetus tapahtuu eheyttäen, jolloin eri asiat muodostavat lapselle kokonaisuuden. Opetuksessa tulee ottaa huomioon monipuoliset työtavat ja lasten erilaiset tavat oppia. Tässäkin leikki toimii keskeisenä toimintatapana. Esiopetuksessa toiminta pohjautuu teemoihin, joita voidaan hyödyntää esim. erilaisin projektein. Esiopetus pohjaa vuorovaikutteiseen tapaan työskennellä, joka voi tapahtua koko ryhmässä, pienryhmissä, pari- tai yksilötoimintana. (Leppävirran esiopetussuunnitelma 2011.)

Esikoulun ja koulun yhteistyökuvioita ovat yhteiset tapahtumat ja juhlat sekä teematunnit. Esikoululaisena lapsella on näin mahdollisuus tutustua tulevaan kouluun ja sen ympäristöön. Tiedonsiirto esiopettajalta alkuopettajalle tapahtuu luontevasti. Oppilashuolto takaa lapsen kokonaisvaltaisen hoidon niin sosiaalisen, fyysisen kuin psyykkisen hyvinvoinnin kannalta. Tarpeen tullen kutsutaan kokoon oppilastyöryhmä. Oppilastyöryhmän periaatteena ovat luottamukselliset suhteet työntekijöiden, vanhempien ja yhteistyötahojen kanssa. Esiopetuksen oppilashuolto on sekä yksilöllistä että yhteisöllistä tukea. Oppilastyöryhmän muodostavat varhaiskasvatusjohtaja, kiertävä erityislastentarhanopettaja (kelto), opettaja, päiväkodin johtaja/päivähoidonohjaaja sekä neuvolan, koulun, sosiaalityön, perheneuvolan ja ruokahuollon edustajat. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa ja kokoonkutsujana on kelto. (Leppävirran esiopetussuunnitelma 2011.)

Esikoulussa on tärkeää tukea jokaisen lapsen kasvua ja oppimista. Mikäli huoli kotona tai esikoulussa herää, yhteisen keskustelun jälkeen on monia mahdollisuuksia tukea lasta. Näitä ovat esim. eriyttäminen, oppilashuollon tuki, apuvälineet, erityisopetus, avustaja- ja tulkkipalvelut. Esiopetuksessa on käytössä kolmiportaisuus. Tuen portaat ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Mikäli lapsi tarvitsee tehostettua tukea, on hänelle ensin tehtävä pedagoginen arvio. Arvion tekee ryhmän opettaja/opettajat. Arvion pohjalta moniammatillinen oppilashuoltoryhmä tekee päätöksen tehostetun tuen aloittamisesta. Mikäli tehostettu tukikaan ei ole riittävä, niin tehdään pedagoginen selvitys, jonka jälkeen voidaan siirtyä erityiseen tukeen. Vanhempien kanssa yhteistyössä

selvitetään lapsen siihenastiset kasvusta ja kehityksestä olevat tiedot. Erityisestä tuesta tehdään hallinnollinen päätös. Lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. Erityinen tuki on aina määräaikainen ja sen tarve kartoitetaan vuodeksi eteenpäin. (Leppävirran esiopetussuunnitelma 2011.)

Esikouluopettaja seuraa ja havainnoi ryhmäänsä sekä kokonaisuutena että yksilötasolla, jotta kaikki saavat parhaan mahdollisen alun koulutaipaleelleen. Keväällä jokainen esikoulun käynyt saa osallistujatodistuksen. (Leppävirran esiopetussuunnitelma 2011.)

Savonlinnan kaupungin esiopetus perustuu yhteiskunnan perusarvoihin sekä ihmisoikeuksien ja lasten oikeuksien sopimuksessa ilmaistuihin periaatteisiin. Periaatteiden mukaan lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Esiopetus Savonlinnassa on monipuolista ja laadukasta. Yhdessä vanhempien ja eri yhteistyötahojen kanssa ammattitaitoinen henkilökunta tekee tavoitteellista kasvatus- ja opetustyötä. (Savonlinnan esiopetussuunnitelma 2011.)

Esiopetusta järjestetään yhteensä 10 päiväkodissa sekä yhdessä ryhmäperhepäiväkodissa varhaiskasvatuksen järjestämänä. Haja-asutusalueella esiopetusta annetaan kouluissa perusopetuksen järjestämänä. (Savonlinnan esiopetussuunnitelma 2011.)

Keskeisenä tehtävänä esiopetuksessa on edistää lapsen suotuisia kasvu- ja kehitysedellytyksiä huomioiden sukupuolten erityistarpeet sekä vahvistaa lapsen itsetunnon kehittymistä ja kykyä toimia myönteisesti yhteistyössä muiden kanssa, ohjata arkielämän toiminnoista selviytymiseen sekä itsenäiseen ajatteluun. Lapsen kokemusmaailmaa rikastutetaan ja häntä autetaan suuntautumaan uusiin kiinnostuksen kohteisiin. Tavoitteena on myös tutustuttaa lapsi kotikaupunkinsa monipuoliseen ja omaleimaiseen kulttuuriin ja luontoon. Lapsi oppii huolehtimaan ympäristöstään kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti. Esiopetusta toteutetaan aikuisjohtoisesti ja lapsilähtöisesti järjestämällä lapselle elämyksiä ja kokemuksia leikin, toiminnan ja ajattelun avulla. Lapsi on tekijä, oppija ja leikkijä. (Savonlinnan esiopetussuunnitelma 2011.)

Lasten itsearviointi painottuu lapsen omien taitojen ja kehittymisen arviointiin sekä osallisuuteen yhteisön toiminnassa. Lapsen kasvun ja oppimisen arviointia tehdään yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Tämä perustuu siihen, kuinka esiopetuksen yleiset tavoitteet ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan asetetut tavoitteet toteutuvat. Esiopetuksen toiminnan arvioinnin tarkoitus on kehittää opetussuunnitelmaa ja paran-

taa esiopetuksen laatua. Arviointia tehdään omassa tiimissä ja yksikössä kaupungin esiopetussuunnitelmaan pohjautuen. (Savonlinnan esiopetussuunnitelma 2011.)

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja. Esioppilaat kuuluvat yleisen tuen piiriin. Lapsen tulee saada tukea kasvulleen, kehitykselleen ja oppimiselleen omista lähtökohdistaan lähtien. Tehostettua tai erityistä tukea lapsen tulee saada tuen tarpeen ilmetessä. Esiopetuksen järjestäjä seuraa, havainnoi ja arvioi jokaisen lapsen kehittymistä ja oppimista lapsen huoltajien kanssa laadittujen tavoitteiden pohjalta. Kun lapsen oppimisessa havaitaan puutteita tai tuen tarvetta, asia otetaan puheeksi tukea vastaavien tahojen kanssa sekä lapsen ja huoltajien kanssa sekä aloitetaan suunnittelemaan, mitä tukimuotoja lapsi tarvitsee. Tarvittava tuki pyritään järjestämään lapsen omassa esiopetusryhmässä ja niin, että lapsen osallistuminen esiopetusryhmän toimintaan mahdollisimman täysipainoisesti. Tuen saannissa tärkeää on suunnitelmallinen jatkumo varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta perusopetukseen. (Savonlinnan esiopetussuunnitelma 2011.)

Silloin, kun lapsen sairauden tai vammaisuuden vuoksi perusopetukselle laadittuja tavoitteita ei ole mahdollista toteuttaa yhdeksässä vuodessa, lapsen oppivelvollisuus alkaa vuotta aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Tämän pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat lapset käyvät esikoulua vuoden tai kaksi vuotta. Tarkoituksena on lapsen valmiuksien vahvistuminen niin, että hän selviytyisi mahdollisimman hyvin perusopetuksessa. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tarvitaan ennen esiopetuksen alkamista, jotta lapsen oikeus myös esiopetukseen voi toteutua. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat lapset aloittavat esiopetuksen sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin hän täyttää viisi vuotta. (Opetushallitus 2010.)

3 NÄKÖKULMIA ESIKOULUIKÄISEN LAPSEN TUTKIMUKSEEN

3.1 Esiopetusikäinen lapsi

Lapset kehittyvät omaan tahtiinsa kehitysvaiheiden mukaan ja oppimista tapahtuu koko ajan vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Esiopetusikäinen lapsi nähdään taitavana yksilönä ja oppijana. Kuusivuotias lapsi on omatoiminen, aloitteellinen ja sopeutuva. Tunteet saattavat ailahtella tämän ikäisellä. Oikeat työt kiinnostavat ja ne halutaan tehdä loppuun ja uudet asiat opitaan parhaiten leikkimällä ja kokeilemalla. Leikkimisen lisäksi kuusivuotiasta kiinnostavat liikkuminen ja koululaisen taidot, esimerkiksi keskittyminen piirtämiseen, kirjaimiin, numeroihin ja erilaisiin kynätehtäviin. Toisaalta sääntöleikit kiinnostavat, mutta toisaalta halutaan koetella vanhempia ja kodin sääntöjä. Lapsi haluaa itsenäistyä, mutta kaipaa myös rakkautta ja läheisyyttä. Kaverit ovat tärkeitä, joskin riitoja saattaa tulla herkästi, mutta ne selvitetään nopeasti. Lapselle on mieluisaa pohtia asioita, myös vakavia kuten elämän alkamista ja päättymistä, sekä oivaltaminen ja omien mielipiteiden esiin tuominen. (Järvinen 2009, 63–64.)

Kuusivuotias lapsi on itsenäistymisvaiheessa, jossa yksilöllinen kehittyminen näkyy selvästi. Oma tahto vahvistuu, toisilla tasaisemmin kuin toisilla. Lapsi hakee omaa tilaansa irtaantumalla vanhemmistaan ja muista aikuisista. Lapsen tunteet toisia ihmisiä kohtaan voivat vaihdella ja ailahtella rajusti. Lapsi haluaa olla välillä iso ja välillä pieni. Empatian ja eläytymiskyvyn kehittymisestä kertoo taito löytää sopivat sanat ja äänensävy, jotka ärsyttävät aikuista. (Jarasto & Sinervo 1997, 68–69.)

Toisaalta esikouluikäinen lapsi ymmärtää jo toisen tunteita, hän on myötätuntoinen ja osoittaa hellyyttä. Aikuinen on tärkeä henkilö kertomaan vastauksia moniin kysymyksiin ja ongelmiin. Yhdessä neuvotellut ja pohditut säännöt auttavat lasta sitoutumaan paremmin kuin määräykset. Ryhmässä toimiminen ja kaverit ovat tärkeitä, vaikka vaihtelevat tunnetilat saattavat koetella suhteita. (Jarasto & Sinervo 1997, 70–71.)

Kuusivuotiaat kasvavat fyysisesti nopeasti ja tulevat pitkäjäsenisen koululaisen näköiseksi. Tämä muutos voi aiheuttaa kömpelyyttä. Lapsi on koko ajan liikkeessä ja vaikuttaa, kun hän ei kuuntelisi ollenkaan. Kuitenkin lapsi on kiinnostunut lähiympäristöstään, vieraista kulttuureista ja maista. Lapsi on puhelias ja käyttää kieltä tiedon hankkimiseen taitavasti. Vitsit, hassut lorut ja sanaleikit ovat hauskoja sekä arvoitukset kiinnostavat. Lukeminen ja kirjaimet ovat mielenkiintoisia ja auttavat lapsen valmiuksia

siirtyä kouluun. Lapselle on tärkeää kannustus ja kiitoksen saaminen. Rohkaisu ja hellyys lapselle sopivalla tavalla auttavat lapsen kehitystä. (Jarasto & Sinervo 1997, 72–75.)

3.2 Lapsilähtöisyys

Tänä päivänä nähdään tärkeänä lapsen mahdollisuus vaikuttaa toimintaan. Liian aikuisjohtoisen suunnittelun ja toteutuksen heikkoutena on lasten omien kokemusten hyödyntämättä jättäminen. Aikuisen ennakkoon suunnittelema toiminta voi jarruttaa lapsen oppimista enemmän kuin vie sitä eteenpäin. (Hujala 2002, 18.)

Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsella on mahdollisuus kehittää toimintaansa, ajatteluun, ilmaisuaan ja tunteitaan. Opettamisen sijasta painotetaan tutkimista, oppimista ja itse tekemistä. Aikuinen ja lapsi toimivat tasavertaisina, yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa toisen kanssa. Lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja kiitosta. (Järvinen 2009, 35–36.)

Myös vanhempien mielipidettä esiopetuksesta on tutkittu. Vanhempien mielestä leikille tulee jäädä riittävästi aikaa esiopetuksessa. Lapsilähtöiselle pedagogiikalle annetaan arvoa ja pedagogiikan odotetaan rakentuvan lapsilähtöisyydelle ja opiskelutehtäville, jotka lapset kokevat mielekkäiksi. (Hujala 2002, 52.)

Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen omaan kulttuuriin, kokemuksiin ja toimintaan pohjaavaa oppimis- ja opettamisprosessia. Lapsen oma aktiivisuus, toiminnallisuus, elämyksellisyys ja leikki ovat lapsen oppimista ohjaavia tekijöitä. Esiopetus on arkipäivässä tapahtuvaa oppimista yhdessä toisten kanssa. Lapsilähtöisessä toiminnassa mielenkiintoista on nähdä, miten eri lapset ajattelevat ja toimivat, kun kaikille on annettu samanlainen tehtävä. Tämä johtuu lasten erilaisista kokemuksista ja taustoista. Näin lapsi itse rakentaa omat käsityksensä oppimisesta. (Hujala 2002, 61–64.) Lasten oppiessa omalla tavallaan korostuu jokaisen lapsen ainutlaatuisuus.

3.3 Lapsen ainutkertaisuus

Esiopetuksen tarkoitus on tukea jokaisen lapsen yksilöllistä kehittymistä ja oppimista. Tämän lähtökohtana on jokaisen lapsen ainutkertaisuus, yksilöllisyys. Jokainen lapsi

on yksilö ja ainutkertainen ihminen, jolla on oikeus saada osallistua esiopetukseen. Samassa kehitysvaiheessa lapsi on vain tämän kerran, siksi hänen kehitystään on tuettava tämänhetkisen tilanteen mukaisesti. Lapsen oma henkilökohtainen esiopetussuunnitelma tukee lapsen oppimista. Lapsi osaa itse vaikuttaa ja suunnitella toimintaa yhdessä aikuisten ja vertaisryhmänsä kanssa. Kasvattajien tulee kunnioittaa lapsen kehitysvaiheen lisäksi hänen oppimisvalmiuksiaan, lapsen taustaa, omia kokemuksia ja persoonallisuuden piirteitä. (Lummelahti 2001, 68–69.)

Lapsen ainutkertaisuuden huomioiminen edellyttää, että kasvattajalla on tietoa lapsen tarpeista ja lapsiryhmän kokemuksista. Tietoa saadaan keskustelemalla vanhempien kanssa ja havainnoimalla lapsia sekä keskustelemalla lasten kanssa. Jokainen päivä on erilainen myös lapsen tarpeiden kannalta, siksi on tärkeää, että kasvattaja osaa muokata toimintatapaansa lapsen ja tilanteen mukaan. (Järvinen 2009, 34–35.)

3.4 Lapsen näkökulma

Lapsinäkökulmasta lähtevän tutkimuksen haastavana ongelmana on, miten aikuinen tavoittaa lapsen maailman keskeisimpiä asioita. Tämän edellytyksenä on, että huomataan lapsille ominaiset toimintatavat. Tällöin lapsi tulee nähdyksi ja ymmärretyksi. Lapsinäkökulma on usein jätetty huomiotta. Kun huomioidaan lasten tavat toimia ja suunnitellaan toimintaa, joka on mielekästä lapsen kannalta, lapsen kyvyt ja taidot nousevat uudella tavalla esille. Ilmiöiden tarkasteleminen lapsinäkökulmasta ei kuitenkaan vaadi aikuisten näkemysten ja osaamisen unohtamista. Otetaan huomioon molemmat näkökulmat ja muodostetaan siten tasavertainen tarkastelukulma. (Karlsson 2000, 35–38.)

Haasteita lapsilähtöiselle toiminnalle asettaa, se miten vastataan joustavasti erilaisten lasten odotuksiin (Kankaanranta 1998, 201). Opettajan tehtävä on antaa lapselle mahdollisuuksia edetä aiempien kokemusten perusteella eteenpäin ja laajentaa omia kokemusmaailmojaan (Kankaanranta 1998, 226). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2010) sanotaan, että toiminnan tulee olla lapsen näkökulmasta tarkoituksenmukaista ja haasteellista sekä tukea lapsen yksilöllisiä tarpeita oppimisessaan ja kasvussaan.

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Esiopetusta eri näkökulmista on tutkittu aika paljon. Lasten haastattelututkimuksia on tehty jonkin verran ja niitä tehdään enenevässä määrin. On ymmärretty, miten tärkeää on kuunnella lapsen mielipidettä ja kokemuksia, jotta lapsen on hyvä olla ja samoin saadaan tuettua lasta niissä asioissa, missä lapsella on kehitettävää ja tuettavaa. Meidän näkökulmamme on lasten kokemuksissa esiopetuksen alkutaipaleella.

4.1 Esiopetus lapsen silmin

Erja Rusasen (2008, 12) Esiopetus lapsen silmin on tapaustutkimus, joka perustuu esikoululaisten haastatteluihin. Hän halusi selvittää lasten kokemuksia esikoulusta ja omasta oppimisestaan. Miten kuusivuotiaat oppivat sekä voisivatko lasten omat ajatukset ohjata opetuksen suunnittelua? Tutkimuksen tarkoituksena on antaa tietoa, miten esiopetusryhmän lapset kokivat oman oppimisensa esikoulussa ja miten heidän kokemuksiaan voisi hyödyntää esiopetusta koskevan pedagogiikan kehittämisessä. Analysointinäkökulmat ovat fenomenologinen sekä oppimisteoreettinen näkökulma. Fenomenologinen ihmiskäsitys perustuu kehollisuuteen, tajunnallisuuteen ja situationaalisuuteen, jotka ovat toisiinsa yhteydessä.

Rusasen tutkimuksessa seurattiin esiopetusvuoden 2000–2001 aikana yhtä esiopetusryhmää noin kuukauden välein ja selvitettiin, miten esiopetusta toteutetaan käytännössä. Sekä henkilökuntaa että lapsia haastateltiin ja lisäksi havainnoitiin aikuisjohtoisia tuokioita. Ryhmässä oli yhteensä 15 lasta, joiden taustat olivat hyvin erilaisia. Tutkimuksesta ilmeni etteivät lapset ole tottuneet esittämään perusteluja. Esiopetus lapsen silmin -kirjassa pohditaan, pitäisikö tällaisia taitoja kehittää vai voiko niistä olla lapsen kehitykselle haittaa, jos niitä kehitetään liian aikaisin. Esikoulussa olevat käytännöt tulevat lapselle annettuina tai niihin voi vaikuttaa vain tarkoin rajatusti. Nämä asiat tulivat esille lasten haastatteluista. Esimerkiksi ”En tykkää, joka päivä on eskarii”. Tutkimusaineistossa tuli ilmi leikin merkitys lapselle. Monen lapsen mielestä leikki on parasta eskarissa. Lapset oppivat oman kehityskaarensa mukaisesti, lapset tarvitsevat aikaa oppimiseen ja tärkeää on, että lapsille tarjotaan tilaisuuksia oppimiseen kun he itse ovat valmiita ottamaan niitä vastaan. (Rusanen 2008, 12.)

Esikouluikäinen lapsi on otettu hyvin huomioon suomalaisen esiopetuksen tavoitteita määriteltäessä. Lapsi mainitaan oppimisprosessin osapuolena suunnitelman useassa kohdassa. Kuitenkin käy myös ilmi, ettei ole vakavasti mietitty, miten esiopetuspedagogiikan kehittämässä voitaisiin paremmin hyödyntää lapsen omaa kokemusta esiopetuspäivänä. Onhan opetus suunnitelmassa todettu, että lapsen itsearviointia on edistettävä ja tämä voi tapahtua yhteistyössä lasten ja lasten huoltajien kanssa. Kuitenkin lasten kokemusten yhteys opettamisen ja oppimisen prosessiin vaikuttavana ja sitä muuttavana asiana jää kokonaan mainitsematta. (Rusanen 2008, 12.)

Keskustelu päivähoiton laadusta voidaan myös liittää lapsen näkökulman tarkasteluun. Lasten kokemukset päivähoitosta ja tätä kautta lapsen kuunteleminen korostuvat. Laadukkaassa päivähoitossa lasten pitää voida kokea, että he ovat aktiivisia toimijoita ja vaikuttajia. Päivähoiton laatuun vaikuttavat eniten lasten ja aikuisten vuorovaikutus. Yksiselitteisesti lapsia täytyy kuunnella ja heidän antamiin signaaleihinsa täytyy vastata sekä reagoida. On tärkeää mennä lapsen tasolle, katsoa silmiin ja ottaa syliin. Kasvattajan tehtävänä on kohdella kaikkia lapsia samanarvoisesti ja kunnioittavasti rodusta tai sukupuolesta riippumatta. Lapsen tulee saada kokea, että hänen ajatuksillaan on merkitystä ja hän on ainutkertainen. Merkityksellisyyden kokemus lapsella on tärkeä koko hänen elämänsä näkökulmasta ja se kokemus syntyy, jos lapsi kokee, että hänet otetaan todesta eikä häntä tai hänen ajatuksiaan sivuuteta. (Rusanen 2008, 12-13.)

Rusasen tutkimuksen mukaan lapsilta kysyttiin, mikä oli parasta tai hauskinta ja huonointa, ikävintä tai kurjinta esikoulussa. Lasten vastauksista Rusanen löysi ainakin kaksi säännönmukaisuutta. Parhaiksi asioiksi esikoulussa osoittautuivat aikuisjohtoiset oppituokiot ja lasten keskinäinen leikki. Mutta näihin kietoutuivat myös esikoulun ikävimmät asiat. Asioilla näytti olevan kaksi eri puolta. Leikki muiden lasten kanssa sisällä ja ulkona oli Rusasen mukaan tutkimuksen parasta antia. Ongelmaksi koettiin kuitenkin lasten keskinäisissä tilanteissa syntyvät ongelmat. Kritiikkiä lasten osalta sai myös päivän rakenne, lapset olisivat halunneet lisää leikkiaikaa. (Rusanen 2008, 87.)

Esikouluikäiset ovat erittäin oppimiskykyisiä ja -haluisia. Tätä halua kannattaa hyödyntää esikoulutoiminnassa. Lapsen toiveita kuuntelemalla saadaan hyviä tuloksia myös oppimisessa. Pienten lasten opetus esikoulussa voisi olla epämuodollista, sen ei siis tarvitse olla suunnittelematonta ja epäjärjestelmällistä. Oppituokiolla voidaan toteuttaa myös eheyttävän opetuksen ideaa. Tämä voidaan yhdistää leikinomaisuuteen tai suunnitella siten, että lasten omat aloitteet ja kiinnostuksen kohteet otetaan vahvasti huomioon toiminnassa. Eheyttävässä toiminnassa voidaan yhdistää useita oppiaineita

keskenään. Myös opetuksen joustavuutta voisi tutkimuksen vastausten mukaan kehittää. Aikuisjohtoisen toiminnan ja vapaan leikin kestoa voitaisiin miettiä yhdessä vanhempien ja lasten kanssa. Joustavuus oppituntioissa mahdollistaisi opetuksen lasten oman vauhdin mukaan. Oppituntien sisällä voitaisiin toimia joustavammin, jolloin lasten persoonallisia aloitteita otettaisiin huomioon. Kun aikaa järjestetään leikinomaiselle työskentelylle, myös esikoulunopettajien työskentely muuttuu. Havainnoinnille jää enemmän aikaa. Aikuisten tulisi kiinnittää huomiota enemmän lasten keskinäisiin suhteisiin, mahdollisiin alistussuhteisiin sekä keskinäisen vuorovaikutuksen aiheuttamiin pelkoihin ja pettymyksiin. Painopistettä tulisi siis siirtää lasten keskinäisten suhteiden säätelyyn ja ohjaamiseen. Lasten sosiaalisten suhteiden tukeminen esikoulussa on erittäin tärkeää, sillä samalla tuetaan lapsen kognitiivista kehitystä. (Rusanen 2008, 272–277.)

4.2 Lasten näkökulmia esiopetuksesta

Susanna Rasimus ja Johanna Virtanen ovat tutkineet opinnäytetyössään lasten näkökulmia esiopetuksesta. Mitä lapset pitävät tärkeänä? Miten lapset kokevat esiopetusympäristön? Tutkimus oli laadullinen tutkimus, jossa haastateltiin esiopetusikäisiä lapsia. Tutkimuksesta käy ilmi lasten halu kertoa kokemuksistaan ja olla osallisena suunnittelemassa toimintaa. Lasten mielestä tärkeimpiä asioita olivat kaverisuhteet ja lasten keskinäinen leikki. Kaverin saaminen oli tärkeää. Leikille tulisikin olla riittävästi aikaa ja tilaa. Tutkimus toimi hyvin lasten kokemusten kuvaajana ja siitä on hyötyä lapsilähtöistä toimintaa suunnitellessa ja arvioidessa. (Rasimus & Virtanen 2009, 3, 7.)

Rasimus ja Virtanen pyrkivät työssään tuomaan esille lapsen näkökulman huomioimisen tärkeyden esiopetuksessa. He korostavat, että työtä voi tehdä enemmän lapsen ehdoilla, lapsilähtöisesti. Lapsilla on ajatuksia ja ehdotuksia, joiden kuunteleminen ja hyödyntäminen ovat nykypäivän esiopetusta. He toteavat myös, että aikuisen antamat mahdollisuudet vaikuttavat lasten osallisuuteen. (Rasimus & Virtanen 2009, 15-16.)

Rasimuksen ja Virtasen tutkimuksessa lasten vastauksista korostui leikin merkitys sekä kavereiden ja ryhmän merkitys. Lapset kaipaavat vapaan leikin aikaa ja kavereiden kanssa leikkimistä. (Rasimus & Virtanen 2009, 38, 40-41.)

4.3 Osallistava vuorovaikutuksen malli lasten osallisuuden mahdollistajana

Tutkimuksessa ”Osallistava vuorovaikutuksen malli lasten osallisuuden mahdollistajana” Marika Korppi ja Johanna Latvala (2010, 2, 6-7) tutkivat kehittämänsä mallin mahdollisuuksia lasten osallisuuden edistäjänä ja miten lapset kokevat osallisuuden. He haastattelivat 5-7 vuotiaita lapsia ja tulivat siihen tulokseen, että malli tukee lapsen osallisuutta päiväkodissa. Lasten osallisuus on merkittävä teema mm. lasten oikeuksien julistuksessa ja päiväkodit yksi keskeisimmistä lasten toimijuuden paikoista ja vaikuttajia lasten osallisuuden toteutumisessa käytännössä. Tutkimuksien avulla voidaan selvittää, kuinka päiväkodit voivat vastata tähän lasten osallisuuden toteutumiseen. Tässä tutkimuksessa osallisuus on sitä, että lapsella on tunnekokemus oman toiminnan merkityksellisyydestä ja vaikutuksesta ryhmän toiminnassa.

Korpin ja Latvalan tutkimuksessa käytetyn mallin käyttäminen päiväkodin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tuki lasten osallisuutta ja lapset kokivat tulleen kuuluviksi. Hankaluutena oli ymmärtää, että vaikka oli saanut sanoa mielipiteensä päätettävästä asiasta, mutta sitä ei kuitenkaan toteutettu. Ongelmanratkaisutaitoja tarvitaan tilanteen selvittämiseksi, miksi kaikkien esittämiä ehdotuksia ei voida toteuttaa vaan tulee päätyä johonkin kompromissiratkaisuun, joka kuitenkin edustaisi jokaisen lapsen mielipidettä. Säännöllinen ja johdonmukainen lasten kuunteleminen ja osallistaminen toiminnan suunnitteluun totuttaa lapsia tekemään kompromissiratkaisuja. Kun lapsi ymmärtää, että häntä on kuunneltu, mutta myös vieressä istuva ystävä on saanut saman oikeuden, hän oppii kunnioittamaan muidenkin näkökulmia. Kun lapset otetaan mukaan jo toiminnan suunnitteluun, se edesauttaa lapsen kokemusta siitä, että hänen toimillaan on vaikutusta. (Korppi & Latvala 2010, 78-79.)

Korpin ja Latvalan tutkimus tukee hyvin lapsilähtöistä toimintaa. Tutkimuksessa korostetaan lapsen kuuntelemista ja lasten kokemusten huomioonottamista toiminnan suunnittelussa. Tutkimuksessa todettiin, että aina nämä asiat eivät toteudu esiopetuksessa, mutta lasten näkemykset toiminnasta ovat tärkeitä. Lapsia tulee kannustaa kertomaan omia kokemuksiaan. Tämä lisää lapsen rohkeutta ja pitemmällä aikavälillä lapsen itsetunnon kehittymistä. Korppi ja Latvala korostavat, että lapsen tulee ymmärtää, millä ratkaisuilla toteutukseen on päädytty sekä lapsen rooli siinä. Tämä lisää lapsen osallisuuden yksilöllistä kokemusta. (Korppi & Latvala 2010, 27-30, 35, 81.)

4.4 Lapsen siirtymä esiopetuksen kulttuuriin

Katri Holopainen tutki pro gradu -tutkielmassaan lapsen siirtymistä esiopetuksen toimintakulttuuriin. Tarkoituksena oli selvittää lasten näkemyksiä esiopetuksesta ja siihen siirtymästä. Haastattelu tehtiin 5–7-vuotiaille lapsille päiväkodissa. Tutkimusten tulosten mukaan esiopetukseen siirtymiselle ominaista olivat muutokset ympäristössä ja toimintatavoissa. Lasten mukaan esikoululaisuuteen kuuluvat esiopetusryhmän jäsenyys, käyttäytymis- ja osaamisodotukset sekä vertaisryhmän vanhimpana oleminen. Lasten mielestä esiopetus on oppimisen, leikin ja hoidon paikka sekä kouluun valmistaja. Lapsen vertaissuhteet olivat tärkeitä. (Holopainen 2011, 2.)

Holopaisen tutkimuksessa korostui lapsen kuuluminen ryhmään ja kavereiden merkitys esiopetusikäiselle lapselle. Suurimman muutoksen kaverisuhteissa kokevat ne lapset, joille ei ole ollut entuudestaan tuttuja kavereita esiopetuksen alkaessa. Luonnollisesti näiden lasten kohdalla muutos on suurempi kuin niiden lasten kohdalla, joilla on jo tuttuja kavereita esiopetusryhmän alkaessa. Lapsilla, joilla ei ole entuudestaan tuttuja kavereita, odotukset esiopetuksen alkaessa kohdistuvat juuri kaverisuhteisiin ja ryhmässä toimimiseen. Lapsen omaa osallisuutta esiopetuksen toiminnassa painotetaan myös tässä tutkimuksessa. Lapsen kokemus osallisuudesta on tärkeää hänen kehittymisen kannalta. (Holopainen 2011, 59-63, 100.)

Kaikissa tutkimuksissa oli haastateltu lapsia, jotka olivat lähes kaikki esikouluikäisiä. Tutkimuksissa korostettiin lapsen näkökulman tärkeyttä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä painotettiin aikuisia kohtaamaan jokainen lapsi aidosti ja kuuntelemaan lapsen kokemuksia ja tunteita. Lapsilähtöisyyden huomioiminen on tärkeää, mutta aikuisella on vastuu lapsilähtöisyyden toteutumisesta. Leikkiminen on edelleen tärkeää ja hyvät kaverisuhteet.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tutkimuksemme tarkoituksena on kuvailla ja kartoittaa sekä saada tietoa, miten lapset kokevat esikoulun alun, mitä he toivovat esikoululta, mikä on vastannut heidän odotuksia esikoulusta ja mikä ei. Tarkoituksena olisi myös saada vinkkejä, tietoa, jota voimme hyödyntää ja käyttää työssämme esiopetuksessa ja lasten parissa. Tarkoituksena on ymmärtää tulevan esikoululaisen mielenmaisemaa ja jokaisen lapsen ainutlaatuisuutta.

Tutkimuksella haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten esikoululainen kokee esikoulun alkutaipaleen?
2. Mikä on esikoululaisesta tuntunut helpolta/mukavalta/vaikealta/hankalalta?
3. Mitä esikoululainen pitää tärkeänä esikoulussa?
4. Millaista toimintaa pitäisi esikoulussa olla?

Mielenkiintoa tutkimuksen tekemiseen lisää lasten tuttuus ja tuntemattomuus. Lailan ryhmän lapset ovat hänelle tuttuja kun taas Tanjan haastateltavat lapset ovat vieraita haastattelijalle. Tutkimuksessa voidaan vertailla, onko vastauksissa kyseisestä näkökulmasta katsoen jotain eroavaisuuksia. Tutkimuskysymyksien laatimisessa olemme käyttäneet apuna Erja Rusasen (2008) Esiopetus lapsen silmin –kirjaa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksen toteuttaminen lähti liikkeelle yhteistyökumppanin etsimisellä. Työyhteisön löydyttyä aloimme tehdä suunnitelmaa siitä, miten tutkimus toteutetaan käytännössä sekä hakemalla tutkimukseen tarvittavat luvat. Seuraavaksi toteutimme piirustustuokion päiväkodilla sekä lasten haastattelut. Litteroimme haastattelut sekä analysoimme sisälönanalyysiä käyttäen. Tämän jälkeen kirjoitimme ja muokkasimme raporttia. Lopullisen raportin valmistuttua oli jäljellä esitys, julkistaminen. Työ julkistettiin oppilaitoksessamme. Valmis työ luovutettiin myös tutkimuksessa mukana olleille päiväkodeille.

6.1 Kohderyhmä ja tutkimukseen tarvittavat luvat

Kohderyhmäksi valitsimme esikouluryhmät Savonlinnasta ja Leppävirralta, koska tutkimuksen tarkoitus oli selvittää esikouluikäisten kokemuksia esikoulusta. Puhelinsoiton perusteella ryhmiksi valikoituivat Anttolan päiväkotiki Kerimäellä, Savonlinnassa sekä Kurjalan esikouluryhmä Leppävirralla. Kohderyhmät olivat asumillamme paikkakunnilla, mikä helpotti tutkimuksen toteuttamista. Haastatteluaineisto kerättiin näillä päiväkodeilla: Tanja Anttolan päiväkodin eskareilta Kerimäellä ja Laila Kurjalan esikoululaisilta Leppävirralla. Eskarilaisia oli Anttolan päiväkodissa 9. Anttolan päiväkotiki sijaitsee Kerimäellä, joka liitettiin Savonlinnan kaupunkiin vuonna 2013 (Savonlinnan kaupunki 2013). Sekä Kerimäen kirkonkylälle että Savonlinnan kaupunkiin Anttolan päiväkodista oli noin 12 km. Anttolan päiväkodissa oli kaksi ryhmää, kokopäivähoitoryhmä 4–6-vuotiaat sekä 0–3-vuotiaiden ryhmä, joka toimi samalla vuoroitoryhmänä. Esiopetusikäiset eriytettiin omaksi ryhmäksi erityisten esiopetustehtävien ajaksi, esimerkiksi tehtäväkirjan teon aikana. Anttolan päiväkotiki oli rakennettu vuonna 2011. Anttolan koulu sijaitsi päiväkodin vieressä (Anttolan Seudun Kyläyhdistys ry 2013). Tämä mahdollisti koulun tilojen hyödyntämisen koulun oman käytön puitteissa. Esimerkiksi koulun liikuntasalia esikoululaiset käyttivät sovitusti. Luonto ja metsä olivat lähellä. Esikoululaiset tulivat Anttolan päiväkodin esiopetukseen lähialueilta, mutta päiväkodin sijainnin vuoksi osa eskareista tuli myös taksilla. Osa haastatelluista esikoululaisista oli ollut aikaisemmin hoidossa joko päiväkodissa tai hoitajalla, osa lapsista oli tullut kotihoidosta esiopetukseen.

Leppävirran Kurjalan esikoulussa esikoululaisia syksyllä 2013 oli 11 lasta ja keväällä 2014 eskareita oli 10. Kurjalan esikoulu sijaitsi Leppävirran kunnassa n. 26 km Leppä-

virran keskustasta. Esikoulu sijaitsi Kurjalan koulun yhteydessä, sen entisessä asuinrakennuksessa. Esikoululaisilla oli hyvät mahdollisuudet ulkoiluun, leikkeihin ja metsäretkiin. Suurin osa Kurjalan esikoululaisista oli tullut esikouluun suoraan kotoa ja muutama oli ollut perhepäivähoitajan hoidossa. Esikoulun syrjäinen sijainti ja lasten esikouluun tulo laajalta alueelta oli mahdollisesti vaikuttanut lasten vastauksiin. Myös lasten asuinpaikka oli mahdollistanut erilaiset vastaukset kuin esimerkiksi kaupungissa asuvilla lapsilla.

Opinnäytetyömme kohderyhmänä siis olivat esikouluikäiset lapset. Pienten lasten ollessa kyseessä, suostumus tutkimukseen oli selvitettävä lasten vanhemmilta sekä lapselta itseltään. Vanhemmilta kysyttiin lupa kirjallisesti, esimerkiksi kirjeen avulla, lapselta itseltään usein riittää suullinen informointi, mitä on tarkoitus tehdä ja haluaako hän osallistua tutkimukseen. (Lagström, Pösö, Rutanen & Vehkalahti 2010, 16.)

Alle 18-vuotiaiden tutkimiseen tarvitaan huoltajien suostumus. Yleensä riittää, kun vanhempia tai muita huoltajia informoidaan etukäteen tutkimuksesta, ja he voivat halutessaan kieltää lapsen osallistumisen. (Lagström ym. 2010, 33.)

Savonlinnassa lupa opinnäytetyön tekemiseen haettiin varhaiskasvatuspäälliköltä. Päättöksen luvan myöntämisestä teki sivistystoimenjohtaja. Lisäksi pyysimme vanhemmilta luvan lasten haastatteluun kirjeen avulla. Savonlinnassa kaikki tutkimukseen kysytyt vanhemmat ja lapset antoivat luvan tutkimuksen tekemiseen sekä piirustusten hyödyntämiseen työssämme, Leppävirralla yhden lapsen vanhemmat kieltäytyivät.

6.2 Piirustustuokiotilanne ja haastatteluympäristö

Teimme tutkimuksen kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin, koska tällä laadullisella tutkimustavalla saimme hyvin tietoa lapsen kokemuksista ja tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisella menetelmällä uskoimme saavamme syvällistä kokemuseräistä tietoa. Laadullinen tutkimusote sopii hyvin silloin, kun ollaan kiinnostuneita yksityiskohtaisista tutkimuksen rakenteista ja mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista (Metsämuuronen 2000, 14).

Piirustustuokiossa käsitelimme Emma menee esikouluun –kirjaa. Joidenkin lasten kohdalla kirjan tarinaan palaaminen auttoi muistamaan omia kokemuksia esikoulun alkamisesta. Piirustustuokio toteutettiin esikoululaisten omassa ryhmähuoneessaan.

Lapset istuivat pöydän ympärillä kuunnellen sadun. Lukemisen jälkeen keskusteltiin tarinasta ja pohdittiin omia kokemuksia esikoulun aloittamisesta. Tämän jälkeen lapsille jaettiin paperit ja värikynät. Kun lapsi sai piirrettyä piirustuksensa valmiiksi, menimme lapsen kanssa keskustelemaan, mitä hän oli piirtänyt. Tämän kirjoitimme piirustuksen taakse muistiin. Tavoitteenamme oli virittää lapset aiheeseen sekä tutustua toisiimme yhteisen tuokion avulla. Huomasimme, että saamme merkittävää aineistoa myös tästä tuokiosta piirustusten, keskustelun sekä havainnoin avulla. Yhden lapsen oli vaikeaa aloittaa ja päättää, mitä piirtää. Keskustelun avulla hän pääsi eteenpäin ja piirsi piirustuksensa. Piirtäminen on yleensä lapsia kiinnostavaa toimintaa. Näin jokainen lapsi tuntee pystyvänsä osallistumaan toimintaan.

Piirustustuokiossa lasten tekemien piirustuksien avulla laajensimme tutkimusmateriaalia. Piirustuksista ja tuokiosta saimme havaintomateriaalia sekä sen avulla tutustuimme lapsiin. Havaintomateriaali avasi uusia näkökulmia työhömmme (Alasuutari 1999, 88). Lasten tekemät piirustukset kertoivat tarkasti siitä, mitä lapsille tuli mieleen esikoulusta. Piirtämiseen annettavat ohjeet eivät olleet pitkiä eivätkä kovin tarkat, jonka vuoksi jokaisen lapsen oli helpompi pohtia, mitä itse haluaa piirtää.

Piirustustuokion jälkeen parille lapselle jäi tehtäväksi runojen kirjoittaminen esikouluun liittyen. Saimme muutaman runon, joista valitsimme työhömmme yhden, alkupuolella olevan runon.

Tutkimusmenetelmänä käytimme yksilöhaastattelua. Haastattelu on joustava tapa tutkia, siinä aineiston keruuta voidaan säädellä tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Haastattelua voidaan pitää myös ainutlaatuisena aineistonkeruumenetelmänä, koska se perustuu kielelliseen vuorovaikutukseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 193–194.)

Haastattelutilanteessa esitimme samat kysymykset kaikille vastaajille. Joidenkin lasten kohdalla esitimme tarkentavia kysymyksiä tai yritimme herätellä vastaamaan perusteellisemmin tai miettimään vastausta tarkemmin. Muutamalle lapselle piti esittää lisäkysymyksiä, koska he eivät osanneet vastata esitettyyn kysymykseen. Tarkentavat kysymykset voivat olla puheenaiheen avaajia, usein toimii pelkkä ilmauksen tai vastauksen toisto. Näin haastattelija myös tarkistaa ymmärtäneensä tai kuulleensa vastauksen oikein. Myös tauko voi toimia keinona saada lisää vastauksia haastateltavalta. Myös erilaisten virikkeiden käyttöä voi toteuttaa haastattelutilanteessa. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 51–55.)

Haastattelu on vuorovaikutustilanne. Tilanteelle luonteenomaista on, että haastattelu on ennalta suunniteltu, haastattelija vastaa haastattelutilanteen alulle laittamisesta sekä ohjaa tilannetta ja motivoi haastateltavaa. Haastattelija tuntee roolinsa. Haastateltavan tulee voida luottaa siihen, että annettuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti. (Metsämuuronen 2008, 39.)

Miten esittää sellaiset kysymykset, jotka herättävät lapset keskustelemaan ja oikeasti pohtimaan asiaa, aidot kysymykset? Lasten haastattelussa on huomioitava selkeät ja lyhyet kysymykset. Karlsson toteaa, että tutkimuksien mukaan aikuisen puheen ja aloitteiden osuus päiväkodeissa on vaihdellut 70 prosentista 90 prosenttiin. Joten yksittäisen lapsen puheen osuus on hyvin pieni suomalaisessa päiväkotikulttuurissa. (Karlsson 2000, 65–66.) Tutkimuksemme korostaa lapsen oikeutta kertoa mielipiteitään ja kokemuksiaan.

Haastattelut toteutettiin Anttolan päiväkodissa sekä Kurjalan esikoulussa, esikoululaisten ryhmätilaa pienemmässä, lapsille kuitenkin tutussa huoneessa. Tässä pienryhmähuoneessa saimme jutella rauhassa, kahden kesken lapsen kanssa. Lapset tulivat vuorollaan, satunnaisessa järjestyksessä haastatteluun. Käytimme haastattelun tallennukseen digitaalista tallenninta. Tallensimme haastattelut digitaalisen tallentimen avulla. Tämä laite kiinnosti lähes kaikkia esikoululaisia. Aloitimme haastattelutilanteen kertomalla laitteesta ja monet lapsista olivat kiinnostuneita siitä. Savonlinnan esikoululaisten haastattelutilanteet aloitin laitteen esittelyllä sekä vastaamalla lasten kysymyksiin laitteeseen liittyen. Yksi lapsi halusi yhden kerran pelleillä, että poika meni lähemmäksi laitetta ja huusi kovemmin sitä kohti, mutta sitten asia meni ohi ja hän jatkoi kysymyksiin vastaamista. Muut olivat tyytyväisiä vastauksiini ja haastattelut sujuivat hyvin. Laitteen tallentaessa pystyimme keskittymään lapsen kanssa keskusteluun. Haastattelut teimme kahden aamupäivän aikana. Tällöin jokaisella lapsella oli riittävästi aikaa vastata kysymyksiin eikä haastattelut vieneet liikaa aikaa yhdestä esikoulupäivästä. Yhden lapsen haastattelu kesti muutamasta minuutista 30 minuuttiin.

Koko prosessin jälkeen, kun piirustustuokio sekä kaikki haastattelut oli tehty, annoimme lapsille tutkimukseen osallistumisesta kiitokseksi palkinnot. Savonlinnassa jaettiin tikkarit, Leppävirralla annettiin mehut ja keksit. Tällä haluttiin osoittaa kiitosta lapsille heidän innokkaasta osallistumisestaan sekä tuottaa hyvää mieltä lapsille.

6.3 Aineiston analysointi

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelut kirjoitetaan puhtaaksi, litteroidaan. Metsämuurosen (2008, 15) mukaan litterointi on menetelmä, jonka avulla ymmärretään, kuinka haastateltavat organisoivat puheensa. Kirjoitimme puhtaaksi tallennetut haastattelut sanasta sanaan kuten lapset olivat kertoneet. Tämän jälkeen yhdistimme haastattelukysymysten alle kaikkien lasten vastaukset. Näitä vastauksia yhdistelimme jälleen tutkimusongelmiemme alle. Lasten vastaukset ryhmiteltiin ensin erikseen Leppävirran ja Savonlinnan mukaan, sitten yhdisteltiin ja tutkittiin yhtäläisyyksiä ja eroja esikouluryhmien vastauksista.

Haastatteluaineiston analysointi on tutkijan omaa työtä. Analysoimme aineiston sisällyksenanalyysin avulla. Metsämuurosen mukaan (2008, 50) analyysi voidaan jakaa vaiheisiin. Vaiheiden mukaan ensin täytyy tuntea aineisto perinpohjaisesti sekä käsitteiden tunteminen teoretiedon avulla. Tutkija sisäistää aiheen, jonka jälkeen aineistoa luokitellaan karkeasti. Tutkimustehtävää ja käsitteitä täsmennetään ja aineistoa luokitellaan uudelleen poikkeusten ja ilmiöiden esiintymistiheyden mukaan. Saatuja tietoja puolletaan ja horjutetaan aineiston avulla. Viimeisenä tehdään johtopäätöksiä ja tulkintoja.

Laadullisen aineiston pohjalta voidaan tehdä tilastollisia päätelmiä, sillä aineiston pienuus ei ole rajoittava tekijä. Jo neljän tapauksen pohjalta voidaan tehdä tilastollisesti merkittäviä päätelmiä (Metsämuuronen 2008, 56). Teimme myös kuvioita selvittämään havaintojamme. Piirustuksien ja tuokion analysoinnissa käytimme apuna havainnointia sekä haastattelua. Tuokion jälkeen kirjoitimme itse muistiinpanoja tilanteesta.

Suorat lainaukset ovat kätevä tapa esitellä aineistoa, johon laadullinen analyysi perustuu (Alasuutari 1999, 193). Paikoin käytämme lasten vastauksia suorina lainauksina. Näin pyrimme tuomaan esille lapsen näkökulman, miten lapsi on ilmaissut asian.

7 PIIRUSTUSTEN JA HAASTATTELUJEN TULOKSET

Tässä luvussa esittelemme piirustustuokion ja haastatteluiden tulokset tutkimuskysymyksien mukaan. Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme on ”Miten esikoululainen koee esikoulun alkutaipaleen?” Tähän kysymykseen liittyen halusimme kysyä esikoululaisilta, mitä esikoulu heidän mielestään on. Kysyimme lapsilta esikouluun liittyviä tuntemuksia kysymyksillä, mikä esikoululaisesta on tuntunut helpolta/ mukavalta/ vaikealta/ hankalalta. Kolmas tutkimuskysymyksemme oli: ”Mitä esikoululainen pitää tärkeänä esikoulussa?” Lisäksi kysyimme ”millaista toimintaa pitäisi esikoulussa olla”.

Esittelemme luvussa 7 ensin piirustukset, koska piirustustuokio oli ensimmäinen vaihe työssämme. Halusimme kertoa jokaisen piirustuksen yksityiskohtaisesti, mitä lapsi oli siihen piirtänyt. Tällä tavalla jokaisen lapsen piirustus pääsee esille. Piirustuksiin palaamme käsitellessä tutkimuskysymyksiin vastaavat tulokset haastatteluista. Tässä luvussa myös vertaamme Savonlinnan ja Leppävirran esikoululaisten vastauksia. Luvun lopussa on esitelty haastattelusta esiin nousseita asioita. Osittain olemme käsitelleet tuloksia luvussa 3 esitellyistä näkökulmista, lapsilähtöisyys, lapsen ainutkertaisuus, lapsen näkökulma.

7.1 Piirustusten tulkintaa

Savonlinnan esikoululaisten piirustukset olivat:

Poika: Jyviä joista kasvaa heiniä, sateenkaari.

Poika: Jalkapallo on mukavaa. Aurinko paistaa. Nurmikolla mukavampi pelata. Pelaan kavereiden kanssa. Eskarin takana kenttä jossa voi pelata.

Poika: Luola jossa teen tehtäviä. Ehkä voisi liittyä metsässä olevaan maajaan. Aurinko ja pilviä.

Tyttö: Tyttöjen ja poikien kanssa on mukava leikkiä hippaa. Sateenkaari ja aarrearkku ja avain tuolla, taivas ja aurinko.

Tyttö: Kaverin kanssa päiväkodin pihalla, keinut, kesä, sateenkaari.

Tyttö: Iso liukumäki, pomppukiikku, kiipeilyteline päiväkodin pihalla, kavereiden kanssa.

Tyttö: Päiväkodin ulkona kiikku, liukumäki, kiipeilyteline, kavereiden kanssa, Reetalla (esiopettaja) kukka kädessä, aurinko paistaa.

Tyttö: Halloween -juhlat, minä tykkään niistä. Minä olin leijona, äiti teki raidat käsiin, ja leijonanaamari, lepakot nukkuu ja yksi lepakko lentää, hämähäkin seittejä, pata ja uusi taikalista ja se sekoittaa uusia taikoja. Hämähäkkejä, noitakissa, hämähäkkimurot, tuli -taikaliekki.

Leppävirran esikoululaisten piirustukset olivat:

Tyttö: Tässä on (luettelee neljän kaverin nimet). Me tanssitaan piiriä. Ne etsivät kahta kaveria. Tutustuin kavereihin ensimmäisenä eskaripäivänä.

Poika: Minä itse kavereiden kanssa (luettelee kolmen kaverin nimet), minä ajan lego-autolla rotkoon, minä itse olen kyydissä. Pilvi josta sataa vettä. Oli sadepäivä. Tässä on minun parhaat kaverit.

Tyttö: Opettajan kuva ja kaverin kuva, keskellä puujalat, eskarissa ensimmäisenä päivänä ulkona pihalla.

Tyttö: Me leikitään ulkona, kuvassa on kaksi kaveria ja piirtäjä itse. Me leikitään hippasta. Aurinkoinen ilma.

Poika: Me ajetaan taksilla eskariin, eskarirakennus, leikimme sisällä pikku legoilla piirtäjä itse sekä kaksi kaveria, joku korjaa autoa joka on sirpaleina (piirtäjä ei tiedä kuka), yksi kaveri on heittänyt legoauton hyppyristä, keittiössä ja keittiön pöydällä.

Tyttö: Piirtänyt itsensä ja kaverin kuvan, antaa kaverilleen kortin jossa lukee:” olet minun paras ystäväni. Leikitäänkö aina yhdessä ja istutaanko taksissa vierekkäin?”, jännittää kun menemme yhdessä hoitoon eskarin jälkeen.

Tyttö: Kuvassa on meidän taksi, meidän pikkumetsä -kirja ja minun reppu, isoin olen minä, muut ovat kolme kaveria (luettelee heidän nimet), olemme pelaamassa peliä, älä herätä isää.

Poika: Me ostetaan minulle eskarireppu traktoritehtaassa, Valtran tehdas. Traktori menee liukuhihnalla eteenpäin. Kuvassa on isä ja minä (piirtäjä).

Tyttö: Kaveri (mainitsee tytön nimen) antaa minulle kortin ja minä annan hänelle (mainitsee tytön nimen) kortin. Tapahtuu eskarin eteisessä, jossa on paljon reppuja naulassa. Korteissa lukee (mainitsee kahden eskaritytön nimet).

Suurimmassa osassa piirustuksista mainitaan kaverit ja leikkiminen yhdessä toisten kanssa ja ryhmässä. Monet tilanteet esikoulussa ovat lapselle ainutkertaisia kokemuksia, joita halutaan kokea yhdessä kaverin kanssa. Jokainen lapsi kokee tilanteet omalla tavallaan ja siksi ne ovat tärkeitä. Esimerkiksi aikuiselle voi olla pieni asia, kenen vieressä istuu taksissa, mutta lapsi kokee tämän asian tärkeäksi. Miten lapsen asiaan suhtaudutaan, vaikuttaa lapsen näkemykseen itsestään.

Piirustuksista ilmenee lapsen halu toimia ja leikkiä. Pienet asiat, kuten leikkiminen, kiipeily, keinuminen ovat tärkeitä lapsen näkökulmasta. Toimiessaan ja kokeillessaan itse lapsi oppii parhaiten taitoja, joissa hän vielä tarvitsee harjoitusta. Piirustuksista ilmenee hyvin niitä toimintoja, joissa lapsella on lähes täysi vapaus toteuttaa itseään. Vapaus kokeilla ja harjoittaa oman rohkeutensa ja mielikuvituksensa rajoissa. Lasten omat perusteet ja näkemykset ohjaavat heidän osallistumistaan toimintaan (Reunamo 2007, 11). Aikuisjohtoisessa toiminnassa on edelleen mietittävää ja kehitettävää, kuinka näitä lapselle tärkeitä oppimisen paikkoja toteutetaan käytännössä esiopetuksessa.

7.2 Esikoulu lasten kokemana

Mitä on esikoulu -kysymys liittyy kokemuksiin esikoulusta — siihen miten esikoululainen ymmärtää esikoulun. Savonlinnan esikouluryhmän kolme esioppilasta mainitsi esikoulun tarkoittavan tehtävien tekemistä, joista yksi vielä lisäsi esikoulun olevan opiskelua. Yksi oppilaista mainitsi, ettei esikoulu ole vielä koulua. Eskarikirjat kuuluvat osana esikouluun sekä kuuden vuoden ikä on tärkeä esikoulun merkki. Kuten yksi lapsista sanoi: *”kun täytin kuusi, kun täytin viis vuotta, kolme vuotiaana pääsee niinku päiväkotiin, sitte neljä ja viis vuotiaana vielä on siellä ja sitte kuus vuotiaana on eskari ja sitten seitsemän vuotiaana kouluun ja sitten siitä etteenpäin”*. Yksi lapsista käsitteli esikoulua paikkana, jossa opetetaan lapsia tekemään asioita ja laskemaan ja kirjoittamaan, lukemaan. Kaikille ei syystä tai toisesta ollut selvää mitä esikoulu on; kolme näistä lapsista ei osannut sanoa mitään, mitä esikoulu on.

Leppävirran Kurjalan esikoulussa oli melkein kaikkien mielestä hauskaa. Esikoululaisien mielestä esikoulussa askarrellaan ja opiskellaan. Esikoulussa voidaan heidän mielestään opiskella kaikennäköistä, mutta etupäässä numeroita ja kirjaimia. Siellä saa uusia kavereita, minkä useampi eskarilainen koki tärkeänä. Muutama ei osannut nimeä, mitä esikoulu on ja miksi he sitä käyvät. Useimmat kuitenkin tiesivät, että esikoulun jälkeen pääsee oikeaan kouluun, ”se on sellanen välikoulu” ja ”niinku sellasta aloituskoulu”.

Holopaisen (2011, 69-70, 100) tutkimuksessa lasten siirtyminen esiopetukseen merkitsi lapsille ”isompana olemista” päiväkodissa, mutta samalla he olivat koulujärjestelmän alkuvaiheessa. Rakentamalla suhdetta aikuisiin ja toisiin lapsiin päiväkodissa, lapsi rakentaa suhdetta esikoululaisena olemiseen. Myös Holopaisen tutkimuksessa lapset kokivat esikoulun olevan kouluun valmistautumista.

Savonlinnan esikoululaiset mainitsivat, että esikoulu –kirja on oleellinen merkki esikouluun. Se, että lapset mainitsevat esikoulukirjan monien eri kysymysten vastauksissa, kertoo siitä, kuinka tärkeä oma kirja on esikoululaiselle. Yksi Leppävirran esikoululainen oli piirtänyt piirustukseensa kuvan kirjasta. Lasten vastauksissa mainittiin usein esikoulukirja. Esikoulukirja on monien mielestä merkki eskarista. Kouluun liitetään oppikirjat, joten kirjat myös esikoulussa merkitsevät lapsille paljon ja on merkki koulun käymisestä. Esikoulua ohjaavissa laissa ei mainita, että kirja kuuluu olla esikoulussa, mutta käytännössä monissa esikouluissa tehdään myös kirja-tehtäviä ja lapsilla on omat kirjat. Savonlinnan sekä Leppävirran esikouluryhmissä on käytössä Pikkumetsän esiopetus -kirja.

Molemmissa esikouluryhmissä tiedettiin esikoulun olevan välimuoto päivähoiton ja koulun välillä. Esikoulussa opiskellaan, osa lapsista osasi nimetä, että numeroita ja kirjaimia opiskellaan esikoulussa. Molemmissa ryhmissä oli kuitenkin muutama lapsi, jotka eivät osanneet nimetä, mitä esikoulu on ja miksi sitä käydään. Kaverit ovat tärkeitä esikouluikäisille lapsille. Tämä korostuu niin lasten vastauksissa kuin myös piirustuksissa. Lähes kaikkiin lasten piirustuksiin oli piirretty kaveri tai kavereita. Kuten kuvassa 1 tyttö on piirtänyt itsensä ja kaverin esikoulussa. Kaveria muistetaan korkein ja piirroksin ja molemmilla on iloinen ilme. Kuvassa näkyvästä naulakosta sekä tyttöjen käsissä olevista korteista on poistettu nimet tunnistamattomuuden vuoksi. (KUVA 1)

KUVA 1. Kaverin kanssa eteisessä.

7.3 Kiva alku esikouluun

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme lapset kertoivat jonkun, usein äidin tai päiväkodin tädin, kertoneen esikoulun alkamisesta. Kaksi lasta vain tiesi esikoulun alkavan. Neljä lasta mainitsi, että esikoulu jännitti aluksi. Lapsia jännitti uusi paikka ja uusi opettaja. Yksi lapsi kertoi esikoulun alun olevan erilainen tilanne, kun oli uusi opettaja ja uusia kavereita, mutta kuitenkin tuntui hyvälle kun oli joitain tuttujakin kavereita. Kaksi lasta kertoi esikoulun alun tuntuneen hyvältä ja ihan kivalta. Yksi lapsista ei jännittänyt eskariin tuloa, koska hän tiesi saavansa kavereita. Yhden lapsen mielestä esikouluun tulo oli tylsää, koska hän olisi halunnut olla toisessa päiväkodissa siellä olevan kaverin vuoksi. Kaksi lasta ei muistanut, miltä tuntui esikouluun alkaminen.

Koska esikoulun alkamisesta oli jo aikaa, kun tämä haastattelu tehtiin, lasten oli ehkä vaikea muistaa omia tuntejaan silloin. Melkein yhdestä suusta kuuluikin vastaus: "kivalta". Tarkentavissa kysymyksissäkään ei paljastunut muutosta linjasta. Tämä johtunee siitä, että suurin osa lapsista on tuttuja ennestään toisilleen, samoin tilat ja opettajat olivat tuttuja. (kyseessä pieni kylä, jossa kaikki tuntevat toisensa). Yhtä lasta jännitti esikoulun alussa se, saako hän kavereita. Useimmille äiti tai isä oli kertonut esikoulun

alkamisesta. Yksi lapsista kävi esikoulua toiseen kertaan, joten hänelle kaikki oli jo tuttua entuudestaan.

Suurimmalle osalle molempien ryhmien lapsista äiti tai isä, joillekin päiväkodin täti oli kertonut esikoulun alkamisesta. Lasten mielestä esikoulun aloittaminen tuntui kivalle. Lasten piirustuksista ilmenee esikoulun olevan mukavaa, koska piirustuksissa on iloinen ja aurinkoinen tunnelma sekä lapsen piirustuksista kertomat asiat tukevat positiivisia kokemuksia esikoulusta.

Esikoulun alkua oli jännittänyt useampi lapsi Savonlinnan esikoululaisista kuin Leppävirran esikoululaisista. Lapsia oli jännittänyt uusi paikka ja uudet ihmiset. Leppävirralla tällaista jännittämistä ei esiintynyt, koska esikoulun paikka ja ihmiset olivat tuttuja suurimmalle osalle lapsista.

7.4 Esikoululaisen tuntemuksia

Toinen tutkimuskysymyksemme koski esikoululaisen tuntemuksia ja kokemuksia esikoulusta. Nämä kysymyksessä olevat tuntemukset esitettiin lapsille erillisinä kysymyksinä (LIITE 2). Lapset vastasivat, että eskarit koetaan mukavina ja kivoina. Eskarit ovat lapsista (suurimman osan) mielestä sopivan mittaisia, esimerkiksi tehtävät ja laulaminen. Lähes kaikki mainitsivat eskarikirjojen tekemisen olevan parasta tai mukavaa eskarissa. Eskarikirjoissa on mukavia tehtäviä. Askarteleminen on kahden lapsen mielestä mukavaa. Parasta lähes jokaisen mielestä on kun saa leikkiä ja saa ryhmässä uusia kavereita. Se on mukavaa kun saa itse valita leikin. Myös ruokailu todettiin mukavaksi. Halloweenin viettäminen oli jäänyt yhden lapsen mieleen parhaimmaksi tekemiseksi esikoulussa. Kolmen lapsen mielestä jumppajutut salissa ovat mukavia, koska siellä saa juosta ja muut tekemiset siellä.

Esikouluun tullaan mielellään ja siellä viihdytään. Melkein kaikkien mielestä eskaripäivät olivat sopivan pituisia. Kaksi lasta olisivat halunneet olla eskarissa pitempäänkin ja yksi lapsi teki ehdotuksen, että eskaripäivät voisivat olla lyhempiä, mutta esikoulu voisi kestää kaksi vuotta. Ulkoilu, luistelu ja metsäretket lapset kokivat esikoulun parhaaksi osaksi. Leikin kaikki lapset mainitsivat ja etenkin vapaa leikki oli se mieluisin. Kaverit ja legoilla leikkiminen oli tärkeää. Rauhallisiin hetkiin lapset mainitsivat loksakirjan lukemisen. Myös Pikkumetsä- tehtävät olivat mieluisia (esikoulukirja). Kaksi lasta piti askartelusta ja kynähommista. Yllättävän monet pitivät myös ruokailusta.

Ikävää eskarilaisten mielestä esikoulussa on kiusaaminen, töniminen, nipistäminen, lyöminen, nyrkkeily. Tällaisia tilanteita ei kuitenkaan ole kovin usein ja kun tällainen tilanne tulee, niin siitä mennään kertomaan aikuiselle ja tilanne selvitetään. Samoin ikävää on jos ei ole leikkikaveria. Yhden mielestä syöminen on huonoita esikoulussa. Yhden tytön mielestä pojat ovat tylsiä, koska *”tylsä kun ne leikkii hippasta vaikka myö sanotaan että että ei myö haluta, ne on aina välillä sit tylsiä”*. Neljä lapsista ei osannut sanoa mitään, mikä olisi huonoita tai ikävää esikoulussa.

Esiopetus suunnitelman perusteet (2010) velvoittavat kasvatushenkilöstöä puuttumaan kiusaamistilanteisiin. Kiusaamistilanteet tulee selvittää siihen osallisten kanssa, millainen tilanne on ollut ja millaista kiusaaminen on. Isoissa ryhmissä tulee eteen monenlaisia tilanteita, joiden selvittäminen on tärkeää, mitä oikeasti on tapahtunut ja miten siihen kannattaa kiinnittää huomiota. Lasten yksilöllinen kokeminen on huomioitava kiusaamistilanteissa. (Opetushallitus 2010.)

Yhden lapsen mielestä huonoita on istua penkillä, kun ” en malta istua”. Viiden lapsen mielestä läksyjen teko on kaikkein vaikeinta. Yhden lapsen mielestä ikävää on semmoiset surulliset laulut. Yhden esikoululaisen mielestä on ikävää, kun joku lyö ja silloin joutuu lopettamaan leikin kesken. Muuta ikävää tai huonoa ei lapset kertoneetkaan, vaan kaikki on kivaa, mikään ei ole ikävää.

Kahden lapsen mielestä esikoulussa on ollut vaikeaa eskarikirjassa olevat vaikeat tehtävät. Yhden lapsen mielestä kellonajat ja jotkut laskut ovat vaikeita. Kirjainten harjoittelu on ollut myös vaikeaa ja joskus piirtäminen: *”jos on tosi pienet reunat ni sit on vaikeeta, ohuet reunat”*. Neljän esikoululaisen mielestä mikään ei ole ollut vaikeaa, kun he mielestään osaavat jo eivätkä tarvitse apua mihinkään.

Leppävirralla yhden eskarin mielestä vaikeinta oli uusien kavereiden saaminen. Vaikeitten läksyjen teko koettiin vaikeimmaksi, etenkin jos ne joutuu tekemään yksin. Suurimman osan mielestä mikään ei ollut vaikeaa.

Savonlinnalaislasten mielestä esikoulukirjojen tekeminen on yleensä helppoa. Samoin piirustustehtävät ovat jonkun lapsen mielestä helppoja ja keinuminen. Joku lapsista osaa jo lukea ja kirjoittaa ja hänen mielestä ne ovat olleet helppoja. Lapsilta kysyttäessä, mitä osaat hyvin sellaista, mitä on opetettu eskarissa, vastauksina oli eskarikirjojen tekeminen, tehtävät ja läksyt sekä numerojärjestyksessä yhdistäminen viivalla pisteestä pisteeseen -tehtävä.

Leppävirran esikoululaisten mielestä ulkoilu, leikkiminen ja pihalla olo koettiin helpoksi siksi, kun siellä on enemmän tilaa leikkiä ja jos on vapaat leikit. Piirtäminen on tämän ryhmän suosiossa. Kirjaimet koki yksi eskarilainen aika helpoksi ja laskeminen oli toiselle helppoa, ”no kun mä tiijän, paljonko niitä numeroita on...” Pikkumetsätehtävät koettiin helpoiksi.

Monet piirustuksista liittyivät jollakin tavalla ulkoiluun. Lapset olivat piirtäneet liukumäkeä laskevia kavereita ja palloa pelaavia kavereita. Ulkoiluaika on tärkeää esikoululaisille.

Vastauksista ilmeni lapsen ainutkertaisuus. Miltä joku asia jostakin tuntuu, on hyvin yksilöllistä. Tämä ilmenee kyseisen kysymyspaketin vastauksista. Osa lapsista on sitä mieltä, että askarteleminen on mukavaa, toisen lapsen mielestä se ei ole mukavaa. Esiopetuksen toteutuksen suunnittelussa onkin huomioitava, että jokainen lapsi kokee olevansa tärkeä ja hänen asiaansa kuunnellaan. Esiopetuksen tulee tukea jokaisen lapsen omaa yksilöllistä kehittymistä, kuten luvussa 3.2 todetaan lapsen ainutkertaisuudesta.

7.5 Tärkeät asiat esikoululaiselle

Kolmannella tutkimuskysymyksellämme haimme vastauksia esikoululaisen kokemukseen siitä, mikä esikoulussa on tärkeää esikouluikäiselle lapselle. Savonlinnan esikoululaisten mielestä on tärkeää osata tehtäviä ja tehtävätaitoja. Esikoululaisen tulee osata myös pukea itse, lukea ja nähdä kaikki ohjeet ja kuulla ja miettiä asioita sekä osata olla kiltisti, leikkiä, askarrella, piirtää, tanssia, kirjoittaa, kuunnella, mitä aikuinen sanoo ja osata kirjaimia. Kahden lapsen mielestä on hyvä osata hurjia temppuja, kuten voltteja. Niitä voi tehdä missä vain.

Leppävirtalaislapset kokivat tärkeimmäksi osata kirjaimia ja numeroita. Tällä he tähtäsivät lukemisen taitoon, joka usein ensimmäisenä mainittiin. Muutama osasi kertoa, että ensin täytyy oppia tavaamaan, että lukeminenkin onnistuisi. Tällöin oppisi tekemään tehtäviä ja työkorttia. Esikoululaisen olisi hyvä osata askartelua sekä luistelua ja uimista. Yksi esikoululainen korosti sitä, että hän on oppinut kulkemaan taksilla, se oli iso juttu. On tärkeää osata olla myös hiljaa. Sosiaalisia taitoja hiotaan tyyliin: ”et kannattaa ekana kysyä että mikä harmittaa kaveria”. Pituushyppy ja spagaatin teko tuli

mieleen yhdelle lapselle. Pikkumetsä -esikoulukirja on tärkeä väline esikoululaiselle. Kellon opettelu on aloitettu.

Eskarilaisten mielestä eskarilaiset ovat kivoja. Leikkiminen ryhmässä on tärkeää esikoululaisten mielestä. Myös piirustuksissa näkyi leikin tärkeys lapsille. Lapset olivat piirtäneet legoilla leikkimistä. Esikoululaisten mielestä tärkeää on osata kirjaimet. Molempien ryhmien vastauksissa painotettiin myös hiljaa olemisen ja kuuntelemisen taitoja. Monet lapsista osasivat luetella taitoja, joita esikoululaisen tulee tai olisi hyvä osata.

Savonlinnan esikoululaiset painottivat leikkimisen taitoja tässä kysymyskohdassa, kun taas Leppävirralla koettiin tärkeäksi taksilla kulkemisen taito.

Lasten yksilölliset erot näkyvät vastauksissa. Osa lapsista osaa jo lukea ja heille kirjainten opettelulla ei ole merkitystä, kun he osaavat jo ne. Osa lapsista ei osaa läheskään kaikkia kirjaimia ja he tarvitsevat vielä paljon tukea lukemisvalmiuksien harjoittelussa. Kuten luvussa 3.2 todettiin, lapsilähtöisessä toiminnassa huomioidaan lasten yksilölliset erot ja lasta tuetaan hänen omien tarpeiden pohjalta.

Vastauksissa voidaan todeta, että lapset eivät näe leikkiä ja oppituokioita toisiaan poisulkevinä asioina, vaan ne tasapainottavat toisiaan. Tämä lasten toiveista lähtevä toimintatapa näyttää kehittävän heitä monipuolisesti. Oppituokioiden edistävät työskentelytaidoja, kun taas leikki edistää vuorovaikutustaitoja. (Rusanen 2008, 274.)

7.6 Lasten toivomuksia esikoulun toiminnasta

Neljäs tutkimuskysymyksemme haki vastauksia ajatukseen, mitä lapset haluavat esikoulusta, että se heidän mielestään olisi mielenkiintoisempaa ja mielekkäämpää lapsen näkökulmasta. Luvun lopussa esitetty kuvio selkiyttää lasten kokemuksia esikoulun toiminnasta (KUVIO 1).

Savonlinnalaisesikoululaisilta tuli paljon ehdotuksia, mitä esikoulussa pitäisi olla. Lautapelejä, esimerkiksi domino -peiliä olisi kiva pelata enemmän. Hevosten tutkiminen olisi mukavaa yhden lapsen mielestä. Sählyn pelaaminen mainittiin kahdessa vastauksessa sekä trampoliinilla hyppiminen ja takaperin kuperkeikkojen tekeminen. Yhden lapsen mielestä tuhanteen laskemista voisi opetella. Joskus voisi leikkiä pitempään. Yksi lap-

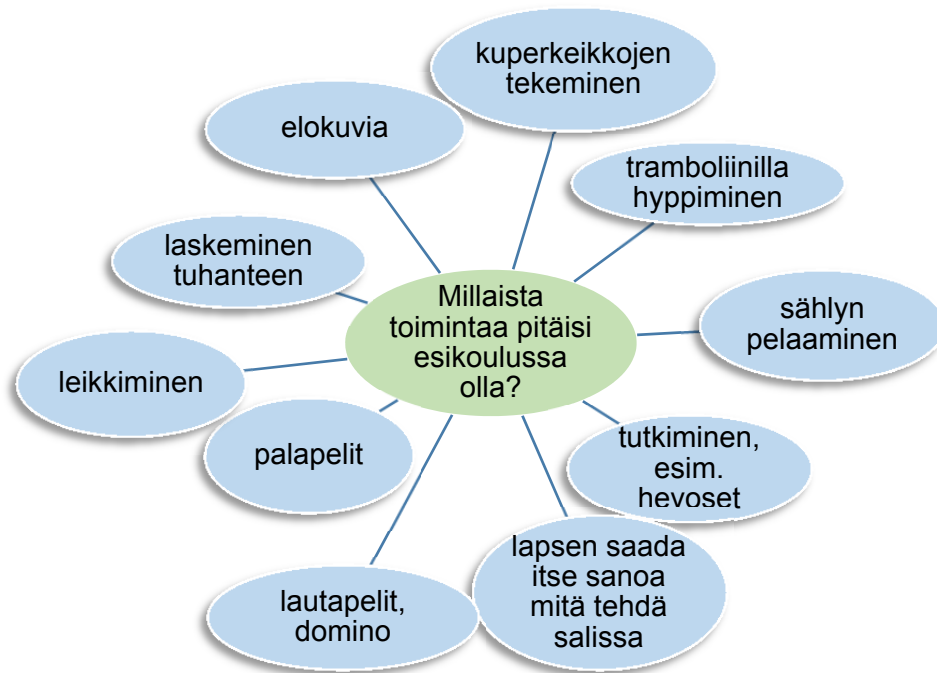
sista mainitsi, että elokuvia voisi joskus katsoa myös esikoulussa. Yksi lapsista mainitsi, että ”joskus olisi kiva sanoa itsekkin mitä voisi tehdä salissa”.

Leppävirran eskareiden mielestä esikoulussa voisi olla vapaata leikkiä enemmän. Että saisi itse päättää, mitä leikkii ja kenen kanssa. Palapelejä voisi pelata enemmän yhden lapsen mielestä, samoin lautapelejä. Savonlinnan esikouluryhmän lapset luettelivat enemmän asioita, joita esikoulussa tulisi olla.

Yhteisiä molemmista ryhmistä nousseita toimintoja olivat: leikin tärkeys, lautapeliin pelaaminen sekä se, että saa itse välillä päättää, mitä tehdään. Lapsen näkökulman huomioiminen on tärkeä lasta motivoiva tekijä esikoulussa. Lapsi innostuu tekemään ja toimimaan, kun saa itse valita tehtäviään ja toimintojaan. Lapsi oppii parhaiten, kun hän on innostunut ja motivoitunut toimintaan.

Lapsen ainutkertaiset kokemukset ovat lapsille erilaisia. Osalle lapsista erityinen tapahtuma tai tilaisuus jää pysyvästi mieleen tärkeäksi koettuna kokemuksena. Yksittäisten tapahtumien järjestäminen lapsille on myös tärkeää. Kuten yhdelle lapselle oli jäänyt mieleen esikouluryhmässä järjestetyt Halloween -juhlat. Hän muisteli niitä sekä piirustuksessaan että haastattelussa. Lapsi oli saanut kokea arkipäivästä erottuvaa ja poikkeavaa toimintaa ja se oli mielekästä ja mieleenpainuvaa etenkin tälle lapselle.

Kuviossa 1 esitellään lasten vastauksista ilmenneet toiminnot, joita esikoulussa pitäisi olla. Osa lapsista oli sitä mieltä, että toimintaa pitäisi olla enemmän, osa listasi asioita nykyisten toimintojen lisäksi.

KUVIO 1. Millaista toimintaa pitäisi esikoulussa olla?

7.7 Vastauksista esiin nousseita asioita

Savonlinnalaislapset ovat oppineet ympyröitä, neliöitä, kolmioita, lauluja sekä peikkojuttu salissa ja kirjoittamaan. Kolme esikoululaista ei osannut nimetä, mitä on oppinut eskarissa.

Leppävirran esikoululaisista kolme on oppinut luistelemaan eskarin aikana. Kaikilla esikoulun lapsilla nousi ylitse muiden taitojen lukeminen, kirjoittaminen ja laskeminen. Tavaaminen sujuu jo melkein kaikilta ja ”minä osaan kauheesti lukkea jo”, sanoi yksi eskarilainen. Hiljaa oleminen on alkanut sujua.

Opittua kirjoittamistaitoa oli käytetty myös piirustuksiin kirjoittamisessa. Kaksi lapsista oli kirjoittanut piirustukseen kavereiden nimiä.

Muutama lapsi osasi nimetä esikoulussa opittuja taitoja. Savonlinnalaislapsista yksi mainitsi, että yhden kotona on ollut sellainen tilanne, jossa lapsi on tarvinnut vähän kirjaimia. Yksi lapsista mainitsi, että kaupassa oli etsinyt vinkkien perusteella jotain asiaa.

Leppävuirran esikoululaisista lukemista on tarvinnut kotona kaksi lasta, toinen heistä lukee satuja pikkusiskolleen. Mummolassa on yksi lapsi tarvinnut rauhoittumista ja hän on ottanut esikoulun tavat käyttöön. Saksien käyttöä ja askartelua on harrastanut kaksi tyttöä. Kumppareiden kanssa on ollut eskarin neuvot tarpeen. Numeroita ja laskuja on tehnyt kotona yksi lapsi. Kaksi lasta eivät osanneet sanoa, onko tarvinnut eskaritaitoja muualla.

Leppävuirran esikouluryhmän lapset osasivat paremmin eritellä ja sanoittaa, missä ovat esikoulussa opittuja taitoja tarvinneet. Toisaalta opitut taidot saattavat olla niin sisäistettyjä ettei lapsi osaa niitä sen kummemmin eritellä. Lapsi ei vaan tule ajatelleeksi jotain taitoa, lapsi luonnostaan tekee ja toimii kuten on tietyissä tilanteissa oppinut toimimaan.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Johtopäätöksiä

Opinnäytetyömme aiheena oli esikoululaisen kokemuksia esikoulun alkumetreillä. Halusimme saada tietoa, miten esikoululainen kokee ja tuntee esikoulun alkutaipaleen. Lapset osallistuivat innokkaasti työhömmе ja saimme vastauksia ja lasten mielipiteitä tutkimukseemme.

Esikoulutoiminta on lasten kokemusten perusteella lapsilähtöistä, koska lapset kokevat toiminnan mielekkääksi ja nauttivat esikoulussa olemisesta ja siellä oppimisesta. Kritiikkiä annettiin siitä, että joskus esiopetustuokiot ovat liian pitkiä ja joskus on tylsää. Muuten oltiin tyytyväisiä esiopetukseen.

Lasten vastauksista ilmenee lasten ainutkertaisuus. Jokainen lapsi on yksilöllinen, kuten olemme luvussa 3.3 määritelleet. Myös esikoulukokemukset ovat ainutkertaisia jokaiselle lapselle. Vastauksista tulee ilmi, kuinka monia lapsia jännittää uusi ympäristö ja uudet kaverit ja ihmiset. Tämä tulos on saatu myös muissa esikoululaisia koskevissa tutkimuksissa, siksi asian huomioiminen on erityisen tärkeää. Lapsen näkökulma esikoulun alkuvaiheessa huomioidaan tarjoamalla riittävästi tilaisuuksia tavata tulevia opettajia ja muita esikoululaisia, jotta lapsen on miellyttävämpi aloittaa esikoulu. Jokainen lapsi kokee päivittäiset tilanteet omalta kokemuspohjaltaan. Päivittäisten tilanteiden kokemiseen voi olla monia syitä ja ne jäävät lapsen mieleen juuri sellaisena kuin ovat jääneet. Tämän vuoksi olisi hyvä käydä lasten kanssa läpi tuokiot ja muut päivittäiset tilanteet kyseisessä paikassa, että saadaan mahdollisimman pian selville, mitä lapset ovat kokeneet.

Leikin merkitys on esiopetusikäiselle lapselle tärkeää. Leikkiminen on esikoululaisen keino oppia ja harjoitella uusia taitoja. Leikin avulla lapsi pohtii kohtaamiaan asioita. Leikin avulla oppiminen on lapselle ominaista, jonka vuoksi leikkimistä tulee korostaa myös esiopetuksessa.

Ryhmässä, toisten lasten kanssa jokaisella lapsella on mahdollisuus löytää itsestään uusia asioita, tunteita ja kykyjä. Lapsi harjoittelee taitoja leikin avulla ja ryhmässä toimiminen on antoisaa pienten työtehtävien ja puuhien avulla. Nämä luovat vastuun tunnetta ja lapset kokevat olevansa tärkeitä. Sosiaalisia taitoja, kuten ottamaan toiset

huomioon, odottamaan vuoroaan sekä puhumaan muiden kuullen, harjoitellaan leikin ja toiminnan avulla. (Jarasto & Sinervo 1997, 163–164.)

Meidän tutkimuksessa lasten vastauksista ilmeni ryhmän merkitys. Lapset tiesivät hyvin, mihin ryhmään kuuluvat ja heille oma esikouluryhmä on tärkeää. Lapset mainitsivat, että ovat esikoululaisia ja sen jälkeen mennään kouluun sekä täytyy olla tietyn ikäinen, että kuuluu esikouluryhmään. Etenkin ulkoilutilanteet ovat esikoululaisten mielestä tärkeitä. Ulkona puuhaaminen on vapaampaa ja toiminta usein lapsesta lähtevää. Ulkona puuhaillessa lapsella kehittyvät monet taidot eri tavalla kuin sisätiloissa. Tytön piirtämässä kuvassa 2 on useita kavereita, kaikki leikkivät sovussa ja heillä on iloinen ilme. Aurinko paistaa. Kuvassa leikkiminen on aktiivista toimintaa, kaikki lapset saavat osallistua. Kuvasta ilmenee hyvin, kuinka tärkeää toiminta yhdessä toisten kanssa on. (KUVA 2)

KUVA 2 Kavereiden kanssa leikkiminen on tärkeää.

Myös Susanna Rasimuksen ja Johanna Virtasen (2009) tutkimuksessa korostui ryhmän merkitys ja kavereiden saaminen. Haastattelututkimuksessa lapset kokivat tärkeimmäksi asiaksi kaverit ryhmässä. Koska ryhmän merkitys korostuu monissa lasten

haastattelututkimuksissa, ryhmän hyödyntämistä kannattaa toteuttaa esiopetuksessa ja käyttää opetuskeinona. Lapsille ryhmätoiminta on mielekästä ja opettavaista.

Kuvion 2 avulla havainnoidaan esikouluikäisen tuntemuksia ja kokemuksia esikoulu-päivän ajalta. Ajallisesti muutamaan tuntiin lapsen päivästä tapahtuu monia tärkeitä, jo perustarpeiden tyydyttämiseenkin tarvittavia asioita. Esikoulutoimintaa voikin täten kuvailla monisäikeiseksi toiminnaksi myös lasten kokemusten nojalla.

KUVIO 2. Esikouluikäisen lapsen tuntemuksia ja kokemuksia

Mielestämme lapsilta tutkimuksessa esiin tulleita ideoita sekä mielipiteitä voimme hyödyntää esiopetuksen toimintaa suunnitellessa. Lapset ovat halukkaita osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen sekä arviointiin. Lapsia jännitti esikoulun alkamassa, saako kavereita sekä uudet ihmiset. Tähän alkutaipaleen jännittämiseen voidaan vaikuttaa esimerkiksi järjestämällä mahdollisuuksien mukaan useampia tutustumistilanteita tulevan esikoulun tiloissa.

Uuden varhaiskasvatuslain myötä lapsilähtöisyys on näkyvämmän esillä. Toivottavasti lapsen näkökulma otetaan vieläkin paremmin huomioon varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

8.2 Oman työn pohdintaa

Koko opinnäytetyöprosessimme eteni vaihdellen. Koko prosessille oli aikaa suhteellisen vähän ja asumme eri paikkakunnilla. Yhteisen ajan löytäminen perheen, työn ja opiskelun tasapainoilussa oli haasteellista. Oman lisänsä toi elämän tuomat yllätykset, joihin emme itse voineet vaikuttaa, esimerkiksi läheisen kuolema, lasten sairastumiset tai aikataulumuutokset. Opinnäytetyö onkin siksi valmistunut sykäyksittäin ja vuorotellen tehden.

Piirustustuokio eteni suunnitelman mukaisesti. Aluksi lapsille kerrottiin, mitä tehdään ja miksi. Kirjan luvun jälkeen jaettiin paperit ja värikynät, kertauksen jälkeen sai aloittaa. Lapset piirsivät hyvin keskittyneesti, muutamalla tosin oli selviä vaikeuksia tuottaa mitään paperille. Joku teki työn nopeasti, toiselta kului enemmän aikaa. Kaikki saivat työn kuitenkin valmiiksi ja olivat mielellään siitä myös kertomassa. Lapset muistivat erilaisia asioita näiden kuvien perusteella esikoulun alusta ja samalla ne muistui mieleen paremmin haastattelua varten. Lapset pitivät pääsääntöisesti piirustustuokiota hyvänä ajatuksena ja useat olisivat halunneet piirtää useamman kuvan.

Piirustustuokion jälkeen pohdimme, olisiko havaintomateriaalia saanut enemmän, jos molemmat olisivat olleet mukana tuokiossa. Tällöin toinen olisi voinut pitää tuokion ja toinen kirjannut ylös havainnot. Mutta tämä ei ollut mahdollista aikataulullisista syistä. Molemmilla meistä on kokemusta lasten kanssa työskentelystä niin monen vuoden ajan, että luotamme taitoihimme havainnoida tuokion toteutuksen aikana.

Haastattelut etenivät hyvin. Jokainen lapsi tuli mielellään haastatteluun. Kaikki lapset keskittyivät haastatteluun ja vastasivat taitojensa mukaan. Osa lapsista innostui kertomaan vuolaasti asioita niin esiopetukseen kuin muuhunkin liittyen. Kahden lapsen kohdalla kiinnitimme lapsen huomion takaisin kysymyksessä olevaan aiheeseen. Etenkin lapsen kohdalla huomion kiinnittämisessä haluttuun aiheeseen on oltava tarkka, ettei lapsen motivaatio haastatteluun lopahda.

Haastattelutilanteista jäimme miettimään, saimmeko kaiken tiedon lapsilta. Joidenkin lasten kohdalla jäi hyödyntämättä jatkokysymyspaikat edetessä jo seuraavaan kysymykseen. Mielestämme saimme riittävästi aineistoa tutkimukseemme.

Lasten ainutkertaisuus tulee esille monella tavalla. Lapsille tärkeitä kokemuksia antavat myös yksittäiset tapahtumat. Eräs lapsi kertoi haastattelussa Halloween -juhlista. Hän

selitti hyvin yksityiskohtaisesti, mitä hänellä oli päällään ja miten siihen oli päädytty. Hänelle oli tärkeää juhliin valmistautuminen ja mitä juhlissa tehtiin sekä mitä teemaan liittyi. Tämä lapsi myös piirsi kyseisestä juhlasta huolellisesti piirustuksen. Kaikesta päätellen kokemus oli lapselle tärkeä ja opettavainen.

8.3 Tutkimuksen eettisyys, reliabelius ja validius

Eettiset periaatteet, ihmisten yksityisyyden kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja oikeudenmukaisuuden korostaminen, ovat tutkimustyön lähtökohtia. Tutkimuksen eettisyys näkyy siinä, kuinka tutkimuksen tekijät ja ohjaaja suhtautuvat työhönsä, ongelmiin ja niihin henkilöihin, joiden kanssa työtään tekevät. Tutkimuksen ja työn joka vaiheessa täytyy näkyä eettisyys ja pohjana on rehellisyys. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 10–11.)

Vastuu saadun tiedon käsittelystä valmiissa tekstissä on keskeinen asia tutkijan eettisyydessä (Lagström ym. 2010, 110). Kuinka tutkija käsittelee henkilöiden kertomia tietoja sekä niitä asioita, joita näkee ja kuulee tehdessään tutkimusta tutkimuskohteessa? Oleellista on tutkijan itse määrittää ne tiedot, jotka tutkimuksessaan oikeasti tarvitsee ja käyttää vain niitä tietoja. On tutkijan tulkinnasta kiinni, kuinka tutkimusta myöhemmin käsitellään ja millaisia tulkintoja siitä tehdään, kuinka ihmiset kokevat tutkimustulokset, millainen näkökulma tutkimuksesta tulee ilmi. Tulosten huolellinen perusteleminen ja tutkimuksen toteutuksen avaaminen ennaltaehkäisee hankalia tulkintoja. Tämä ei välttämättä ole kovin merkittävä asia opinnäytetöiden laajuudessa, mutta kuitenkin se on tiedostettava tutkijan työssä. (Lagström ym. 2010, 181–183.)

Yksityisyyden kunnioittaminen ja tutkittavien tunnistamattomuus on eettisyyden periaate (Lagström ym. 2010, 225). Ennen haastattelun alkua kerroimme lapselle, mikä meidän tarkoitus on ja mitä tapahtuu yhteisen ajan aikana, mahdollisimman selkeästi ja kysyimme, oliko lapsi ymmärtänyt. Kerroimme myös, että heidän nimiään ei käytetä. Maarit Alasuutarin (2005, 148) mukaan jos lapsella ei ole riittävästi selventäviä tietoja haastattelun tarkoituksesta, julkisuudesta tai luottamuksellisuudesta, hän voi välttää kertomasta tietyistä asioista, kuten esimerkiksi kiusaamisesta. Tärkeää siis on kertoa lapselle mahdollisimman ymmärrettävästi, mistä tutkimuksessa on kyse ja mihin tietoja käytetään.

Aineiston säilyttämiseen liittyy eettisiä kysymyksiä. Aineisto on saatu kerättyä luottamuksellisuuteen perustuen. Siksi se on myös säilytettävä niin, että luottamuksellisuus ja tietosuojat säilyvät. Tulosten oikeellisuuden osoittamiseksi riittää, että tutkija on johdonmukainen ja vakuuttava. Jos aineistoa aiotaan käyttää myöhemmin esimerkiksi jatkotutkimuksessa, aineiston arkistointiin ja säilyttämiseen tulee pyytää lupa tutkimukseen osallistuvilta (Lagström ym. 2010, 214–215). Tutkimuksessa saadun aineiston säilyttämme itsellämme sen aikaa, että työmme on tarkistettu ja julkaistu.

Kahdella lapsella Savonlinnan esikoululaisista oli kiire leikkimään kesken haastattelun, joten heidän vastauksissaan saattaa olla hätäisyyttä. Lisäksi luulen, että kysyttäessä mikä on vaikeaa, osa lapsista epäröi kertoa vastauksia, koska eivät tunteneet haastattelijaa entuudestaan. Tämä toistemme tuntemattomuus saattoi myös vaikuttaa vastauksiin. Heidän vastauksiaan voi tarkistaa vertailemalla niitä muihin vastauksiin. Tietojen tarkistaminen ei aina ole mahdollista, mutta tämä ei välttämättä merkitse tietojen käyttökelvottomuutta. Vastauksia voidaan vertailla toisten haastateltujen vastauksiin kysymyskohtaisesti (Alasuutari 1999, 95–103). Yleensä ottaen lapset olivat innolla mukana haastattelussa ja kertoivat vilpittömästi mielipiteitään ja vastauksia kysymyksiin.

Kuten Johanna Ruusuvuori ja Liisa Tiittula (2005, 29) artikkelissaan ”tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus” sanovat, että haastattelut voivat olla tyypiltään millaisia tahansa (strukturoituja ja suunniteltuja tai avoimia), ne ovat aina vuorovaikutustilanteita. Haastattelija ja haastateltava toimivat aina suhteessa toisiinsa. Kaikki aineisto, mitä haastattelussa saadaan, on haastattelijan ja haastateltavan välisessä vuorovaikutuksessa tuotettua materiaalia. Olisi tärkeää litteroida kaikki mitä haastattelussa sanotaan, että välttään oleellisen tiedon pois jääminen.

Tuloksia analysoitaessa tulee ottaa huomioon haastattelutilanne näkökulmasta, kuinka luotettava tai epäluotettava tilanne ja saadut vastaukset ovat ja kirjoittaa arvio siitä, miten tilanne ja haastattelija ovat vaikuttaneet haastateltavaan ja siten saadun tiedon luonteeseen ja luotettavuuteen. (Alasuutari 1999, 142.) Vastausten analysointi pohjautuu luottamukseen siitä, että vastaajat puhuvat totta. Analysoinnissa täytyy luottaa myös siihen, että olemme ymmärtäneet oikein haastateltavien vastaukset ja ehkä viiheet. Pääosin saimme samankaltaisia vastauksia, mikä tukee vastausten luotettavuutta. Lasten piirustuksista ilmeni samoja vastauksia kuin haastatteluista.

Luottamuksen rakentaminen haastattelijan ja haastateltavan välille on tiedon saamisen edellytys. Haastattelijan on kerrottava totuudenmukaisesti haastattelun tarkoituksesta

sekä osoitettava kiinnostusta haastateltavaan ja hänen vastauksiinsa. Kysymysten asettelulla ja haastattelutilanteen empaattisella tunnelmalla voidaan vaikuttaa luottamuksellisen suhteen rakentumiseen. Luottamuksen syntyminen haastattelutilanteessa on usein tasapainoilua empaattisuuden sekä haastattelun tarkoituksen ja roolijaon välillä. (Ruusu vuori & Tiittula 2005, 41–42.)

Luottamuksen rakentaminen on edellytys meidänkin haastattelussa. Savonlinnan esiopetusryhmän lapset olivat meille vieraita, Leppävuiran esikoululaiset Lailalle tuttuja. Pohdimme, vaikuttaako kyseinen asia haastattelumateriaaliin. Vastauksia saimme molemmat riittävästi eikä ennestään tuttuus tai tuntemattomuus yleisesti ottaen vaikuttanut. Yksi Savonlinnan eskareista oli hieman varauksella haastattelutilanteessa, mutta kertoi kuitenkin omat näkemyksensä ja mielipiteensä kysymyksiin, joihin osasi vastata. Vastausten laajuuteen kuitenkin ei voi tietää varmaa vastausta, olisiko osa lapsista lähtenyt laajemmin ja varauksettomammin kertomaan tilanteita esikoulusta, jos olisimme olleet tuttuja entuudestaan. Uskomme kuitenkin siihen, että kaikki lapset tekivät parhaansa ja vastasivat vilpittömästi kysymyksiin. Haastattelutilanteet olivat kuitenkin mukavia hetkiä eikä kukaan kieltäytynyt tulemasta tilanteisiin tai ollut vastaamatta kysymyksiin.

8.4 Ammatillinen kasvu ja työelämäyhteistyö

Olemme molemmat työskennelleet lasten ja esikoululaisten parissa monia vuosia, joten meillä on kokemuspohjaa opinnäytetyön aiheelle. Tässäkään työssä ei koskaan ole valmis. Ammatillaisen tulee osata suhtautua lapseen yksilöllisesti ja lapsen tarpeet ja ainutkertaisuus huomioiden. Kokemuksemme kautta voimme sanoa, että leikki on aina ollut tärkeää lapselle ja tulee olemaan. Samoin kavereiden tärkeys on lapsille merkittävää. Jonkin verran yllättävää oli, vaikka vapaata leikkiä toivottiin enemmän, silti aikuisjohtoiseen toimintaan suhtauduttiin positiivisesti. Keinoja, joilla huomioidaan lapsi yksilöllisesti sekä suunnitellaan lapsilähtöistä toimintaa, ovat tarpeen kaikille lasten parissa työskenteleville, katsomatta työuran pituuteen.

Haluamme omalla työllämme tuoda esille lapsen näkökulman. Lapsille osallistuminen on tärkeää. Lasten halu kertoa omista asioistaan ja mielipiteistään, korostui tutkimuksemme. Lasten näkökulman huomioiminen on ensiarvoista työskenneltäessä varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksemme myös vahvisti omaa halua työskennellä lasten parissa, korostaen lapsilähtöisyyttä.

Lasten kanssa työskennellessä on hyvä ottaa huomioon ryhmän koostumus, mikä vaikuttaa sen toimintaan. Jokaisen työskentelytapa on yksilöllinen ja aikuiset tekevät työtä persoonallaan. Esiopetuspaikka, esiopetussuunnitelma, ryhmä ja työkaverit antavat raamit työlle, miten paljon yksilölliselle opetukselle ja toiminnalle jää tilaa. Esiopettajalla on päävastuu toiminnan sujuvuudesta arjessa, jotta kaikille saadaan hyvä esikoulupäivä. Tämä tapahtuu luomalla miellyttävä ja rauhallinen ilmapiiri.

Yhteistyö työelämän kanssa sujui luontevasti. Alkuyhteydenottojen jälkeen sovimme esiopetusryhmien opettajien kanssa piirustustuokio- sekä haastatteluaikatauluista. Tuokion ja haastattelupäivien jälkeen olimme päiväkodeille yhteydessä pariin kertaan sähköpostin ja puheluiden avulla. Kysyimme tarkentavia tietoja taustoihin liittyen ja samalla ilmoitimme, missä vaiheessa työ etenee. Kerroimme vielä suunniteltua aikataulua työn valmistumisesta. Halusimme tiedottaa päiväkodeille työmme etenemisestä. Toivomme, että Savonlinnan ja Leppävirran päiväkodit saavat työstämme ideoita esikoululaisten toiminnan toteutukseen sekä lasten osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien huomioimisessa.

8.5 Jatkotutkimukset

Mielenkiintoista olisi tutkia, mitä vaikutusta näillä kokemuksilla on myöhempään elämään, koulutiellä vuosien varrella, koska sanotaan että lasten aikaisemmat kokemukset vaikuttavat myöhempään elämään.

Toinen mahdollinen jatkotutkimusaihe olisi tutkia pidennettyä oppivelvollisuutta viska-reiden kohdalla, jotka käyvät esikoulua kaksi vuotta. Leppävirran esikoulussa oli yksi lapsi, joka kertasi esikoulun, mutta häntä pyydettiin muistelemaan tämän syksyn esikoulun alkua, jotta kokemukset olisivat samalta aikaväliltä eivätkä vääristäisi mahdollisia tuloksia.

Esikouluhan on jokaiselle lapselle ainutkertainen kokemus, tässä olisi mahdollisuus tehdä myös pitkittäistutkimusta esimerkiksi esikoulusta alakoulun loppuun. Miten esikoulun sujuminen ja hankitut valmiudet ovat vaikuttaneet esimerkiksi koulumenestykseen ja sosiaalisiin taitoihin. Tai miten lapsi on kokenut siihenastisen elämänsä hoitotai koulupolun. Näistä kokemuksista olisi mahdollisuus koota isompikin tutkimus, jolla selvitetäisiin tulevaisuuden esikoulua lapsen silmin. Hehän ovat oman alansa parhaita asiantuntijoita!

LÄHTEET

- Alasuutari, Maarit 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Anttolan seudun kyläyhdistys ry. 2013. Viitattu 23.3.2014.
http://www.anttolanseutu.fi/anttolan_paivakoti
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Harainen, Pirkko & Lumme, Leena 2004. Emma menee esikouluun. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Helenius, Aili & Korhonen, Riitta 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutkija kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Holopainen, Katri 2011. Lapsen siirtymä esiopetuksen kulttuuriin. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 25.10.2013
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/27230/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-2011062711060.pdf?sequence=1>
- Hujala, Eeva 2002. Uudistuva esiopetus. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90.
- Jantunen, Timo & Rönneberg, Paula 1996. Anna lapsen leikkiä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2013. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kahri, Mari (toim.) 2003. Lapsen arki on leikkiä 2. 3–6-vuotiaat leikin maailmassa. Helsinki: Pienperheyhdistys.
- Kankaanranta, Marja 1998. Kertomuksia kasvusta ja oppimisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Karlsson, Liisa 2000. Lapsille puheenvuoro – Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Oy Edita Ab.

- Korppi, Marika; Latvala, Johanna 2010. Osallistava vuorovaikutuksen malli lasten osallisuuden mahdollistajana. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 25.10.2013.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25307/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-201009302820.pdf?sequence=1>
- Lagström, Hanna; Pösö, Tarja; Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) 2010. Lasten ja nuorten etiikka. Julkaisu 101. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Leppävirran kunta 2011. Esiopetussuunnitelma._Viitattu 3.1.2014
http://www.leppavirta.fi/365_upload/content_images/files/Esiopetussuunnitelma%202011.pdf
- Lummelahti, Leena 1995. Lapsikeskeinen esiopetus. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Lummelahti, Leena 2001. Yksilöllinen esiopetus. 1. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Metsämuuronen, Jari 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4.Viro: International Methelp Ky.
- Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia- sarja 4. Helsinki: International Methelp Ky.
- Opetushallitus 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 9.3.2014.
http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf
- Opetushallitus. Koulutus ja tutkinnot. Viitattu 16.8.2013.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/esiopetus
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. Tiedotteet. Viitattu 10.10.2013.
http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/06/Selvityshenkilot_esittavat_esiopetuksen_muuttamista_velvoittavaksi.html
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. Varhaiskasvatus. Viitattu 12.2.2014
http://www.okm.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/varhaiskasvatus/index.html
- Rasimus, Susanna & Virtanen, Johanna 2009. Laatia esiopetukseen. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö. Opinnäytetyö. Viitattu 17.10.2013.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/6275/Rasimus_Susanna.pdf?sequence=1
- Reunamo, Jyrki 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Helsinki: WSOY.
- Rusanen, Erja 2008. Esiopetus lapsen silmin. Helsinki: Palmenia.

- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Johanna & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22-56 .
- Savonlinnan kaupunki 2011. Savonlinnan esiopetussuunnitelma. Viitattu 3.1.2014.
http://www.savonlinna.fi/filebank/746-Savonlinnan_esiopetussuunnitelma.pdf
- Savonlinnan kaupunki 2013. Savonlinna tietoa. Viitattu 23.3.2014.
<http://www.savonlinna.fi/savonlinna-tietoa>

LIITE 1. Tutkimuslupahakemus

Tanja Kohtala
 XXXXXXXXXXXX X X X
 XXXXX XXXXXXXXXXXX
 XXXXXXXXXXXX
 tanja.kohtala@gmail.com

LUPAHAKEMUS

12.9.2013

Varhaiskasvatuspäällikkö Anna-Liisa Sairanen
 Savonlinnan kaupunki

TUTKIMUSLUPAPYYNTÖ

Opiskelen sosionomi AMK -opintoja Diakonia-ammattikorkeakoulussa Pieksämäellä ja teemme opiskelutoverini, Laila Kasasen kanssa, opinnäytetyön aiheesta Lasten kokemuksia eskarista –Alkuaika eskarissa. Opinnäytetyön tavoitteena on saada lasten kokemuksia eskarista, miten lapset kokevat esiopetuksen, mitä toivovat eskarista. Laila tekee vastaavanlaisen tutkimuksen omalla paikkakunnallaan, jonka jälkeen vertaamme vastauksia ja tuloksia. Näillä tiedoilla toivomme olevan hyötyä jatkossa työskennellessä eskarilaisten kanssa. Työn on määrä valmistua viimeistään keväällä 2014. Työmme ohjaavaa opettajaa ei ole vielä valittu, mutta voin ilmoittaa sen piakkoin, mutta oma ohjaava opettajani on Pirkko Pätynen. Häneltä voi kysyä myös tietoja.

Pyydän lupaa kerätä tutkimukseeni liittyvän aineiston Anttolan päiväkodissa haastattelemalla eskarilaisia.

Saatu aineisto käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti, lasten nimiä en kirjoita muistiin.

Olen valmis antamaan työmme päiväkodin käyttöön työn valmistuttua.

Tarvittaessa annan mielelläni lisätietoja opinnäytetyöstäni.

Tanja Kohtala

LIITE 2. Haastattelukysymykset

Taustatietoja.

- Ikä:
- Sukupuoli:
- Missä esikoulussa:

Haastattelukysymykset:

- Mitä on eskari? Mistä tietää, että eskari alkoi?
- Miltä tuntui siirtyminen eskariin?
- Mitä taitoja tulee eskarilaisella olla?
- Mitä olette tehneet eskarissa?
- Mitä olet eskarissa oppinut?
- Mikä on parasta eskarissa? Miksi?
- Mikä on huonointa eskarissa? Miksi?
- Mikä on vaikeinta eskarissa? Miksi?
- Mikä on helppoa eskarissa? Miksi?
- Millaisia olivat tämän viikon eskarit?
- Oliko esikoulupäivät liian pitkiä/ lyhyitä/ sopivan mittaisia? Mikä on liian pitkä? Mikä on liian lyhyt? Mikä oli sopiva? Mistä tiedät, että ne olivat liian pitkiä/ lyhyitä/ sopivia?
- Mikä eskarissa on hauskinta? Mikä eilisessä/ tämän viikon eskarissa?
- Luettele kaikki ikävät asiat, mitä eskariin sinun mielestäsi liittyy?
- Mitä osaat hyvin, sellaista mikä on opetettu eskarissa?
- Mitä osaat huonosti?
- Mitkä asiat ovat olleet helppoja/ vaikeita oppia? Miksi?
- Onko joskus tullut tilanne, että et ole ymmärtänyt tai onnistunut tekemään asioita oikein eskarissa? Millainen tuo tilanne oli?
- Miten paljon ajattelet kotona sitä mitä eskarissa on tapahtunut?
- Millaisissa tilanteissa olet tarvinnut eskarissa opittuja asioita? esim. kotona, kaupassa, mummolassa tms.
- Haluaisitko kertoa vielä jotain, mitä tulee eskarista mieleen?

LIITE 3. Kirja- ja piirustustuokio

OPINNÄYTETYÖ: KIRJA JA PIIRUSTUS

*Tuokion alussa kerrotaan, miksi olen täällä esikoulussa ja mitä olisi tarkoitus tehdä. Eli teen koulutyötä (opinnäytetyötä) ja valmistun lastentarhanopettajaksi.

*Esittelen luettavan kirjan: Emma menee esikouluun (Harainen Pirkko, Lumme Leena. Porvoo 2004. WS Bookwell Oy.). Kerron, että kirjan luvun jälkeen voin tehdä tarkentavia kysymyksiä. Tällöin selviää, ovatko lapset kuunnelleet kirjaa. Luen kirjan ja näytän samalla kuvia.

*Piirros: kerron, mitä piirretään, eli esikoulun aloituksesta ja siitä, mitä siitä tulee mieleen. Mikä on se mieluisin juttu eskarissa?

Piirustuksessa käytetään A4 kokoista paperia sekä puuvärejä tai liituja lapsen omasta valinnasta riippuen. Paperin voi olla vaaka- tai pystyasennossa lapsen valinnan mukaan.

Piirustukselle on varattava riittävästi aikaa. Kun piirustus on valmis, paperin toiselle puolelle kirjoitetaan, mitä lapsi on kuvannut ja mitä hänelle piirustuksesta tulee mieleen. Muista päivämäärä ja lapsen nimi!

*Muista kiittää tuokiosta ja kerro myöhemmästä haastattelusta tähän piirustukseen liittyen. Kun kaikki lapset on haastateltu, tarjotaan mehut ja keksit!

Laila Kasanen 3.12.2013

Tanja Kohtala 5.12.2013

E 35 sosmuunto